

Голас Радзімы

№ 41 (1715)
15 кастрычніка 1981 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Дзяўчаты ў гэтых прыгожых белых сукенках, аздобленых нацыянальнай вышыўкай, нагадваюць удзельніц старажытнага беларускага абраду тукання вясні. Столькі прыябнасці, чысціні і святочнасці... Новыя мадэлі адзення, несумненна, будуць даспадобы і нашым сучасніцам. Дарэчы, мастакі-канструктары шырока выкарысталі традыцыі беларускага нацыянальнага касцюма. Працяг геворкі пра новыя мадэлі адзення, распрацаваныя работнікамі Навукова-даследчай майстэрні-эксперыментальнай лабараторыі Міністэрства мясцовай прамысловасці БССР, чытайце на 5-й стар.

падзеі • людзі • факты

ЗБАВІЦЬ ЦЯПЕРАШНЯ
І БУДУЧЫЯ ПАКАЛЕННІ
АД БЕДСТВАЎ ВАЙНЫ

На XXXVI сесіі Генеральнай Асамблеі ААН у агульнай дыскусіі 8 кастрычніка 1981 года выступіў кіраўнік дэлегацыі Беларускай ССР, міністр замежных спраў БССР А. Гурыновіч. Ён адзначыў прыкметнае ўскладненне міжнароднай абстаноўкі, якое адбываецца па віне імперыялістычных і гегеманісцкіх сіл. Міністр замежных спраў БССР сказаў потым, што ў такой абстаноўцы, як ніколі раней, Арганізацыя Аб'яднаных Нацый заклікае сканцэнтравана свая намаганні на выкананні найпершай задачы, абвешчанай у яе Статуце — збаўленні цяперашніх і будучых пакаленняў ад бедстваў вайны. Толькі ў жорсткім полымі другой сусветнай вайны, якая прычыніла велізарныя пакуты і беды, згарэлi жыцці звыш 20 мільянаў савецкіх людзей, у тым ліку загінуў кожны чацвёрты жыхар Беларусі.

Палітыка міру, якая вынікае з сацыяльнай прыроды сацыялістычнага ладу, з'яўляецца асноватворным курсам савецкай знешняй палітыкі. Яна набывае сваю плоць у канкрэтных знешнепалітычных акцыях і прапановах, з якімі выступае Савецкая краіна на сусветнай арэне. Савецкі Саюз, уся сацыялістычная садружнасць і міралюбівыя сілы планеты настойліва выступаюць за ліквідацыю ачагоў ваенных канфліктаў і напружанасці, прапануюць рэалістычны шлях іх урэгулявання і недапушчэння ўзнікнення новых выбухованебяспечных крызаў. Да гэтых прапаноў адносяцца і ініцыятывы СССР аб расшырэнні мер давер'я і зоны іх прымянення ў Еўропе, аб устаўленні мараторыя на размяшчэнне ў Еўропе новых ракетна-ядзерных сродкаў перадавога базіравання ЗША ў гэтым раёне.

Разам з іншымі краінамі сацыялістычнай садружнасці Беларуская ССР паслядоўна змагаецца за ліквідацыю каланіялізму, расізму, апартаіды, актыўна падтрымлівае барацьбу народаў за нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне і выступае супраць любых спроб падаўлення волі народаў да самавызначэння і незалежнасці, навешвання на барацьбу за вызваленне ярлыка «тэрарызму».

Мы гатовы падтрымаць прапановы, накіраваныя на развіццё і паглыбленне палітычнага дыялога паміж дзяржавамі, аднаўленне спыненых перагавораў і пачатак новых, у тым ліку на самым высокім узроўні, як двухбаковых, так і шматбаковых, у інтарэсах прадухілення небяспекі ядзернай вайны, умацавання міру і міжнароднай бяспекі, перамогі прынцыпу непрымянення сілы ў міжнародных адносінах, спынення гонкі ўзбраенняў, мірнага і ўзаемавыгаднага супрацоўства паміж народамі.

На цяперашняй, як і на папярэдніх сесіях Генасамблеі, сказаў у заключэнне А. Гурыновіч, наша дэлегацыя будзе актыўна садзейнічаць прыняццю далейшых мер, накіраваных на поўнае ажыццяўленне дэкларацыі аб прадастаўленні незалежнасці каланіяльным краінам і народам.

ВЯЛІКАЕ СВЯТА
ПРАЦОЎНЫХ ГДР

Грамадскасць рэспублікі шырока адзначала 32-ю гадавіну ўтварэння ГДР і 6-ю гадавіну Дагавора аб дружбе, супрацоўніцтве і ўзаемнай дапамозе паміж СССР і ГДР. У гонар гэтай падзеі ў Мінску ў ДOME літаратара адбыўся ўрачысты сход, на якім прысутнічалі партыйныя і савецкія работнікі, военачальнікі, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый, наватары вытворчасці, актывісты Беларускага аддзялення Савецкага таварыства дружбы з ГДР, генеральны консул ГДР у Мінску С. Бернатэк і генеральны консул ПНР у Мінску А. Возьняк, а таксама грамадзяне ГДР, якія вучацца ў навучальных установах Мінска, група турыстаў з ГДР.

У сваім выступленні генеральны консул ГДР у Мінску С. Бернатэк адзначыў, што, нягледзячы на шалёныя атакі праціўнікаў сацыялізму, працоўныя ГДР прымножылі эканамічны патэнцыял краіны, зацвердзішы за ёю месца ў першай дзесятцы найбольш прамыслова развітых дзяржаў свету.

Генеральны консул ГДР у Мінску С. Бернатэк наладзіў прыём, які прайшоў у сардэчнай, таварыскай абстаноўцы.

У мінскім ДOME настаўніка адбылося адкрыццё выстаўкі, што расказвае аб развіцці народнай адукацыі ў ГДР.

3 ВІЗІТАМ У БЕЛАРУСЬ

ГОСЦІ З ПАТСДАМА

Дэлегацыя ідэалагічных работнікаў акругі Патсдам, якую ўзначальваў загадчык акруговага школьнага савета Вольфганг Остэрман, наведвала Мінск. Госці пабывалі на прыёме ў намесніка старшыні аблвыканкома, члена бюро абласнога камітэта КПБ А. Кілібаса які расказаў аб дасягненнях працоўных калектываў горада Мінска і воб-

ласці, аб развіцці народнай адукацыі і культуры.

Члены дэлегацыі наведалі таксама завод шасцерань, прынялі ўдзел у адкрыцці выстаўкі «Народная адукацыя ў ГДР», азнаёміліся з работай школ, устаноў народнай асветы Міншчыны.

...3 КАРЭІ

Горад-герой Мінск наведала дэлегацыя партыйных работнікаў Працоўнай партыі Карэі на чале з намеснікам загадчыка аддзела ЦК ППК Квон Сан Манам.

Карэйскія сяброў прыняў другі сакратар ЦК КПБ У. Бровікаў. У час гутаркі, якая прайшла ў цёплай, таварыскай абстаноўцы, ён азнаёміў членаў дэлегацыі з дасягненнямі працоўных Беларусі ў развіцці эканомікі, навукі і культуры ў брацкай сям'і народаў СССР, з формамі і метадамі работы партыйных арганізацый у вытворчых калектывах.

Квон Сан Ман падзякаваў за змястоўную гутарку і пажадаў камуністам, усім працоўным Беларусі новых поспехаў у ажыццяўленні сацыяльна-эканамічнай праграмы бягучай пяцігодкі.

Госці з Карэі зрабілі экскурсію па Мінску, агледзелі новыя раёны жыллёвага будаўніцтва. Пабывалі ў Наваполацку, наведвалі вытворчае аб'яднанне «Палімір».

...3 ЧССР

У Мінску пабываў вядомы пісьменнік, член Цэнтральнага камітэта Саюза чэшскіх пісьменнікаў доктар Мілаш Стынгл. Аўтар папулярных кніг («Індзейцы без тамагаўкаў», «Індзейцы на баявой сцежцы», «Індзейскі агонь», «Скарбы пірата Моргана» і іншых), выдадзеных у многіх краінах свету, наведваў беларускія выдавецтвы «Мастацкая літаратура» і «Юнацтва». Адбылася зацікаўленая гаворка аб літаратурным узаемаабмене, аб перакладчыцкім майстэрстве. Дырэктар выдавецтва «Юнацтва» Валынцін Лукаш ўручыў госцю яго кнігу «Украдзены татэм» (пераклад на беларускую мову Паўла Марціновіча), якая выйшла нядаўна ў гэтым выдавецтве.

ДЛЯ БРАЦКАЙ БАЛГАРЫІ

Спецыяльным канструктарска-тэхналагічным бюро з доследнай вытворчасцю Фізіка-тэхналагічнага інстытута Акадэміі навук БССР распрацавана новая лінія папярочна-клинавай прататкі. Папярэдні нагрэў да тысячы і больш градусаў дазваляе праводзіць прататку сталёвых нарыхтовак дыяметрам 25—35 міліметраў. Працягласць працэсу прататкі складае ўсяго шэсць секунд.

Лінія выраблена і перададзена для эксплуатацыі ў Народную Рэспубліку Балгарыю, дзе з поспехам прайшла вытворчыя выпрабаванні.

ВЕСТНІ АДУСЮЛЬ

БУДОЎЛЯ-ГІГАНТ

На тэрыторыі калгаса «Маяк камуны» Аршанскага раёна ўзводзіцца міжгаспадарчы комплекс па вырошчванню і адкорму буйной рагатай жывёлы на дзесяць тысяч галоў у год. Гэта будзе адно з буйнейшых адкормачных прадпрыемстваў прамысловага тыпу ў рэспубліцы. Кошт будаўніцтва — 14 мільянаў рублёў. Комплекс будзе даваць у год больш 4,5 тысячы тон ялавічыны.

Першыя дзесяткі тон жывого карпа адправіў у гандлёвую сетку Гомеля, Мінска, Масквы рыбакмбінат «Белае» Жыткавіцкага раёна — галаўная гаспадарка вытворчага аб'яднання «Гомельрыбгас». Нагульныя сажалкі камбіната займаюць 1 250 гектараў, кожная з іх даецца, як паказваюць абловы, не менш за 13 цэнтнераў прадукцыі.

НА ЗДЫМКУ: у сартавальна-падрыхтоўчым цэху рыбакмбіната.

РЫХТУЕЦЦА ЗВОД ЗАКОНАЎ
САВЕЦКАЙ ДЗЯРЖАВЫСАЦЫЯЛІЗМ
І ПРАВА

Адразу хачу звярнуць увагу нашага замежнага чытача на пэўную заканамернасць: па меры развіцця сацыялізму ўзрастае сацыяльная каштоўнасць права, аўтарытэт закона. Гэта праяўляецца і ў расшырэнні сферы прававога рэгулявання, і ва ўзмацненні ўздзейнічаючай ролі прававых норм на ход сацыяльных працэсаў. Менавіта пры дапамозе права Савецкая дзяржава выконвае свае функцыі. Таму натуральна, што яна клопаціцца аб тым, каб гэты сродак служыў грамадству развіцця сацыялізму эфектыўна і дзейсна.

Сярод першачарговых задач удасканалвання заканадаўства, аб якіх гаварылася на XXVI з'ездзе КПСС, названа і такая, як завяршэнне выдання агульнасаюзнага Зводу законаў.

Ідэя стварэння Зводу савецкіх законаў узнікла ўжо неўзабаве пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі. Але для ажыццяўлення такой складанай задачы патрэбны былі пэўныя перадумовы, вопыт заканадаўчай практыкі, неабходны ўзровень тэарэтычных даследаванняў. Усе гэтыя ўмовы якраз і праяўляюцца на этапе развіцця сацыялізму, г. зн. у нашы дні. 2 верасня 1976 года ЦК КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР і Савет Міністраў СССР у адпаведнасці з рэкамендацыямі XXV з'езда партыі прынялі сапраўды гістарычны акт — «Аб падрыхтоўцы і выданні Зводу законаў СССР». Неўзабаве ва ўсіх саюзных рэспубліках былі прыняты аналагічныя пастановы аб выданні рэспубліканскіх Зводаў.

Звод законаў СССР, куды ўвойдуць нарматыўныя акты саюзнага ўзроўню, і Звод за-

конаў 15 саюзных рэспублік складуць адзінае цэлае — Звод законаў Савецкай дзяржавы. Звод законаў СССР мяркуецца выдаць у 12 тамах. Першы том надрукаваны ў гэтым годзе, апошні выйдзе ў 1985-м. Звод законаў БССР намечана апублікаваць у 1984—1988 гадах. Гэта будзе афіцыйнае выданне Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў рэспублікі.

Адзінаства саюзнай і нацыянальнай дзяржаўнасці, дэмакратычны цэнтралізм і савецкі федэралізм вызначаюць і адзіны пачаткі будовы Зводу законаў СССР і Зводу законаў саюзных рэспублік. Савецкая дзяржава, прайшоўшы больш чым шасцідзесяцігадовы шлях свайго развіцця, накірвала багаты вопыт норматворчасці, сістэматызацыі і каліфікацыі заканадаўства. Набыты вопыт дзяржаўнага кіравання, наяўнасць неабходных кадраў, высокі патэнцыял грамадскай навукі — усё гэта добра падстава для выканання намечанай праграмы ўдасканалвання заканадаўства. І сапраўды, у

ЗБЫТ ГАРАНТУЕЦЦА ЯКАСЦЮ ПРАДУКЦЫІ

НАШЫ
СТАНКІ

Савецкае станкабудаванне мае даўнюю і ўстойлівую рэпутацыю. Напрыклад, упершыню ў свеце станкі-аўтаматы былі выраблены ў 1933 годзе менавіта ў СССР.

Добра вядомы на рынку і беларускія станкі. Штогод у рэспубліцы выпускаецца 33 тысячы станкоў. Яны пастаўляюцца ва ўсе раёны Савецкага Саюза і больш чым у сорок замежных краін. У Мінску размешчана адна з вядучых фірм у галіне — Мінскае вытворчае аб'яднанне па выпуску адрэзных і працяжных станкоў. На думку спецыялістаў, поспех яго прадукцыі забяспечваецца перш за ўсё спалучэннем дзвюх якасцей — тэхнічнай культуры, заснаванай на даўняй традыцыі, і выкарыстаннем найноўшых дасягненняў тэхналогій.

Так, галаўное прадпрыемства аб'яднання — Мінскі станкабудавнічы завод імя Кірава нядаўна, у 1980 годзе, адзначыў сваё стагоддзе. Тут, у яго цэхах, нарадзіўся першы ў свеце гарызантальна-працяжны аўтамат.

Сёння гэты аўтамат займае ганаровае месца ў музеі гісто-

рыі завода. А з канвеера сысходзяць станкі, аснашчаныя лічбавым праграмным кіраваннем і робатамі-маніпулятарамі, якія выключаюць усякую ручную працу.

Вось, напрыклад, комплекс абсталявання па вытворчасці загатоўак. Ім кіруе камп'ютэр, прычым так, што метал раскройваецца амаль без адходаў. Дастаткова раз у месяц закладзіць у электронны «мозг» зыходныя даныя, і аўтамат з высокай прадукцыйнасцю і без прабоў робіць сваю справу.

Не выпадкова прадукцыя прадпрыемства карыстаецца ўзрастаючым попытам. За мінулыя пяць гадоў аб'ём вытворчасці вырас на дзве трэці. Нямаважна акалічнасць: па якасці апрацоўкі аўтаматы, выпушчаныя ў Мінску, як правіла, перавышаюць замежныя аналагі.

— Нам не давядзіцца турбавацца аб рынках збыту, — гаворыць генеральны дырэктар аб'яднання Мікалай Косцікаў. — Наша фірма мае ўсе неабходнае для таго, каб ствараць і выпускаць канкурэнтаздольныя мадэлі.

Магутнае канструктарскае бюро, аддзелы якога спецыялізаваны па тыпах распрацоўваемага абсталявання, уважліва вывучае тэндэнцыі станкабудавання, імкнецца заглянуць у аўтра.

У цесным кантакце з канструктарамі працуе служба падзейнасці, якая кантралюе работу станкоў, аналізуе кожны адзначаны недахоп. У выра-

ЦЭНАЎТВАРЭННЕ І ЯГО ФУНКЦЫІ

гісторыі нашай дзяржавы яшчэ не было такога ўсеабдымнага ўпарадкавання заканадаўства, як разгорнутая цяпер работа па падрыхтоўцы Зводу законаў СССР і Зводу законаў саюзных рэспублік.

Асаблівасцю сістэматызацыі, тым больш у такой яе форме, як падрыхтоўка Зводу законаў, з'яўляецца тое, што гэтая мера суправаджаецца абнаўленнем заканадаўчых актаў, ліквідацыяй супярэчнасцей і ўстарэлых палажэнняў, выяўленнем прагалаў у прававым рэгуляванні. Многія акты будуць аб'яднаны, інтэгрваны, зведзены ў адзін кадыфікаваны акт. Працэс упарадкавання заканадаўства арганічна пераплятаецца таксама з распрацоўкай і прыняццем новых законаў.

Звод законаў, як вядома, гэта сістэма заканадаўчых і іншых актаў. Але ўсякая сістэма прадугледжвае зыходныя, асноватворныя ідэі, якія вызначаюць яе ўнутраную структуру, цэласнасць і ўзаемазвязь частак. Таму практычная каштоўнасць Зводу законаў залежыць не толькі ад «якасці», дабротнасці ўключанага ў яго заканадаўчага матэрыялу, але і ад таго, як ён будзе «размешчаны», у якой ступені прынятая структура будзе адпавядаць заканамернасцям развіцця заканадаўства, прававой надбудовы наогул.

У агульным і цэлым сістэма Зводу законаў будзе адпаведнасці з напрамкамі дзяржаўнага кіравання. Схемай Зводу законаў Беларускай ССР прадугледжваецца пяць раздзелаў, якія ўключаюць 42 главы: 1) заканадаўства аб агульнасаюзным і дзяржаўным ладзе; 2) заканадаўства аб сацыяльным развіцці і культуры; сацыяльна-эканамічныя правы грамадзян; 3) заканадаўства аб рацыянальным выкарыстанні і ахове прыродных рэсурсаў; 4) заканадаўства аб народнай гаспадарцы; 5) заканадаўства аб правасуддзі і ахове правапарадку.

Калі ўзнікае неабходнасць генеральнай сістэматызацыі, якая павінна выліцца ў Звод законаў, нязменная паўстае пытанне: з чаго пачынаць, якія менавіта акты, як найбольш агульныя і найбольш важныя з пункту гледжання дзяржаў-

нага жыцця, павінны адкрываць сістэматызаванне заканадаўства.

І такім пачаткам з'яўляецца Канстытуцыя — Асноўны закон дзяржавы. Канстытуцыя заключае ў сабе зыходныя прынцыпы фарміравання Зводу законаў ужо ў сілу таго, што ў сваіх нормах яна замацоўвае найважнейшыя палажэнні аб дзяржаўным і грамадскім ладзе, аб структуры дзяржаўнай пабудовы, функцыях дзяржавы. Сістэма Канстытуцыі не можа не служыць арыенцірам для стварэння ўнутранай структуры Зводу законаў. І сама арганізацыя работы па падрыхтоўцы Зводу законаў таксама павінна базіравацца на канстытуцыйных нормах.

Прыняцце новай Савецкай Канстытуцыі надало працэсу падрыхтоўкі Зводу законаў СССР і саюзных рэспублік новы імпульс. Работа па падрыхтоўцы Зводу пераплялася з работай па прывядзенню заканадаўства ў адпаведнасць з новай Канстытуцыяй.

Адным з самых галоўных пытанняў стварэння Зводу законаў з'яўляецца вызначэнне крытэрыяў адбору актаў, якія падлягаюць уключэнню ў Звод. З усяго мноства наяўнага нарматыўнага матэрыялу трэба выбраць той «ярус», які б па сваім змесце, значнасці рэгулюемых адносін, стабільнасці прававых устанавленняў адлюстроўваў бы найбольш істотнае ў дзяржаўным і грамадскім жыцці.

Звод законаў БССР будзе ўключаць законы, найважнейшыя сумесныя пастановы Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі і Савета Міністраў Беларускай ССР, пастановы ўрада рэспублікі агульнанарматыўнага характару. Уключэнню ў Звод законаў БССР не падлягаюць акты часовага характару; акты, якія датычацца асобных прадпрыемстваў, арганізацый, устаноў; акты, якія не маюць агульнага значэння.

Разам з тым вызначана катэгорыя рашэнняў урада, якія хоць і валодаюць якасцю агульнанарматыўнасці, але не ўключаюцца ў Звод законаў. Гэта акты аб узроўні аптовых і рознічных цэн, тарифаў на па-

[Заканчэнне на 5-й стар.]

шэнні праблем, якія не пад сілу заводскім спецыялістам, дапамогу аказвае Інстытут надзейнасці і даўгавечнасці машын Беларускай акадэміі навук і іншыя адпаведныя навукова-даследчыя арганізацыі — з імі аб'яднаныя супрацоўнічае на дагаворных асновах.

Такім чынам, усё жыццё станка — ад першага «штуршка» на ватмане да апошніх абаротаў у спажывоў — знаходзіцца ў сферы пільнай увагі вучоных.

Зразумела, тут асабліва важны не толькі сам кантроль, але і тое, у якой ступені прадпрыемства здольнае рэалізаваць патрабаванні перадавой навукова-канструктарскай думкі. Якія кадры яно мае?

Большасць рабочых мае сярэдняю агульную або сярэдняю спецыяльную адукацыю. Далейшае павышэнне сваёй кваліфікацыі яны праходзяць бясплатна альбо на заводзе, альбо — па накіраванню прадпрыемства — на вярчальных аддзяленнях інстытутаў і тэхникумаў. Пры гэтым яны карыстаюцца пэўнымі льготамі (дадатковыя аплачваемыя воідпускі, перавод у зручныя змены і г. д.). Частка гэтых рабочых, атрымаўшы вышэйшую адукацыю, стане інжынерамі, канструктарамі. Іншыя, павысіўшы кваліфікацыю, атрымаюць больш высокую тарифную стаўку. Усё гэта адбываецца і на павышэнні сярэдняга ўзроўню заробкаў на прадпрыемстве. За апошнія пяць гадоў яны выраслі ў рабочых завода на 20 працэнтаў (у СССР практычна няма інфляцыі, і намінальны рост зарплат адпавядае рэальнаму).

Палітыка замацавання пастаянных кадраў на прадпры-

емстве не абмяжоўваецца тым, што ім даецца магчымасць павысіць заробкі. Аб'яднанне за кошт адлічэнняў з прыбытку арганізуе медыцынскае абслугоўванне, лячэнне ў санаторыях (рабочыя атрымліваюць пуцёўкі бясплатна або за 30 працэнтаў іх поўнага кошту), будаўніцтва жылля, якое прадастаўляецца бясплатна, дзіцячых садоў і ясляў, баз адпачынку, спартыўных збудаванняў. Немалыя сродкі расходуюцца прадпрыемства і на стварэнне камфортных умоў непасрэдна на вытворчасці. Тут ёсць саўны, зімовы сад і, нарэшце, «фірменная» асаблівасць — чайныя куткі з рускімі самаварамі. Улічаны рэкамендацыі сацыяльных псіхалагаў, накіраваныя на тое, каб работнікі мелі ўмовы не толькі для зняцця чыста фізічнага напружання, але і для нефармальнага зносіна.

Станкабудаўнікі заўсёды адчувалі прафесійную гордасць за тое, што іх галіна — адна з вызначаючых тэхнічны прагрэс ва ўсёй народнай гаспадарцы. Прэстыжнасць прафесіі, вядома, датычыць узроўню работы, якасці прадукцыі. Канкурэнтаздольнасць беларускіх станкоў залежыць ад усіх гэтых складаемых. Сёння — гэта не толькі надзейнасць, але і эканомія жывой працы, сыравіны, энергіі — тое, што забяспечвае інтэнсіфікацыю ў прамысловасці ў цэлым, і ў машынабудаванні ў прыватнасці. Таму асноўны напрамак, у якім мінскія станкабудаўнікі маюць намер удасканаліваць сваю прадукцыю ў 80-е гады, — эканамічнасць, што адпавядае агульнай стратэгіі развіцця савецкай народнай гаспадаркі.

Уладзімір БІБІКАУ.

Далейшы курс Савецкай дзяржавы на павышэнне дабрабыту народа быў пацверджаны на XXVI з'ездзе КПСС. Растуць грашовыя даходы працоўных, выплаты і льготы за лік фондаў грамадскага спажывання. Пад'ёму ўзроўню жыцця савецкіх людзей садзейнічае і сістэма цэн у СССР, якая захоўвае іх стабільнымі

— Рыгор Сямёнавіч, уявім такі момант: прадпрыемства выпускае тавар, які адбываецца ўтварэнне рознічнай цэны на яго?

— Сістэма планавага цэнаўтварэння з'яўляецца састанай часткай усяго гаспадарчага механізма. Ва ўмовах сацыялістычнага гаспадарання рознічная цэна на тавары народнага спажывання ўстанаўліваецца з такім разлікам, каб пакрыць затраты на іх вытворчасць і забяспечыць нармальную рэнтабельнасць прадпрыемствам-вытворцам. У той жа час улічваецца сацыяльная значнасць асобных відаў вырабаў.

Пастаянна ўзрастае вытворчасць і спажыванне, напрыклад, харчовых тавараў, растуць адпаведна і затраты на прадпрыемствах. Але рознічныя цэны на хлеб, хлебабулачныя і макаронныя вырабы, крупы, алей, асноўныя віды рыбы і кансерваў, цукар застаюцца на ўзроўні 1955 года, а на мяса-малочныя прадукты — 1962 года.

Як бачыце, стабільнасць нашых цэн у параўнанні з цэнамі на такія ж тавары ў капіталістычных дзяржавах пераканаўча сведчыць аб магчымасцях сацыялістычнай эканоміі, якая, нягледзячы на рост затрат, можа трымаць іх нізкімі і нерухомымі.

— Вы казалі аб сацыяльнай значнасці асобных відаў вырабаў... Растлумачце, калі ласка, гэта паняцце.

— Наша сістэма цэн мае накіраваны сацыяльных характар. Напрыклад, вырабы дзіцячага асартыменту з шарсцяной тканіны рэалізуюцца са зніжкай 25—33, з баваўнянай — 25—50 працэнтаў. Бясплатна выдаюцца школьныя падручнікі для вучняў 1—7 класаў. На падтрымку стабільнага і нізкага ўзроўню цэн на мяса, мясныя і малочныя прадукты дзяржава расходуюць больш 25 мільярдаў рублёў у год, а на пакрыццё затрат у жыллёва-камунальнай гаспадарцы — 6,5 мільярда. З улікам іншых датацый іх агульная сума дасягае амаль 40 мільярдаў рублёў. Даўно ўжо сталі звыклымі і такія сацыяльныя даброты, як ільготныя пуцёўкі ў санаторыі і дамы адпачынку, даплаты з грамадскіх фондаў спажывання на ўтрыманне дзіцяці ў яслях і садах, на адпачынак школьнікаў у піянерскіх лагерах. Такая палітыка, безумоўна, садзейнічае ўздому

дабрабыту народа. Крыніца сродкаў для гэтых эканамічных і сацыяльных мерапрыемстваў у нас адна — нацыянальны даход, фонд спажывання.

Стабільнасць дзяржаўных рознічных цэн на асноўныя тавары не азначае поўнай нерухомасці і замарожанасці ўсіх рознічных цэн. Аб'ектыўную неабходнасць унясення асобных карэктываў вызначаюць умовы вытворчасці, павелічэнне затрат на здабычу сыравіны, забяспечэнне рацыянальнага выкарыстання рэсурсаў і некаторых тавараў. Гэта можа датычыцца, напрыклад, прэстыжных і модных вырабаў, адным словам, тавараў не першай жыццёвай неабходнасці.

Зыходзячы з гэтага, Дзяржаўны камітэт цэн СССР прыняў рашэнне аб змяненні рознічных цэн на некаторыя тавары з 15 верасня 1981 года.

— Як гэтае змяненне будзе ўплываць на попыт і прапанову тых тавараў, якія з'яўляюцца?

— Зніжаны ў сярэднім на 12—37 працэнтаў рознічныя цэны на капронавыя тканіны, швейныя і галантарэйныя вырабы, бялізну і верхнія трыкажаныя вырабы з капрону і нейлону, гадзіннікі нарочныя, асобныя віды медыкаментнаў, некаторыя тавары культурна-бытавога прызначэння і касметыкі.

Разам з тым павышаюцца ў сярэднім на 17—27 працэнтаў рознічныя цэны на віна-гарэлачныя і тытунёвыя вырабы ў мэтах абмежавання іх спажывання.

Гэта таксама той момант, калі правялялася сацыяльная значнасць тавара, але ўжо ўбок павышэння рознічнай цэны — мера ўлічвае адпаведныя прапановы працоўных.

Павышаюцца на 25—30 працэнтаў рознічныя цэны на ювелічныя вырабы, крышталь, дываны, футру і футравыя вырабы, швейныя і галантарэйныя тавары з натуральнай скуры і іншыя тавары вышэйшай катэгорыі якасці.

Пры гэтым цэны на дзіцячы асартымент тавараў і на залатыя дыскі для зубоў захаваны на дзеючым узроўні.

У мэтах эканомнага расходавання нафтапрадуктаў прызнана неабходным павысіць рознічныя цэны на аўтабензін. Гэта павышэнне не з'яўляецца інтарэсам такой катэ-

і нізкімі на асноўныя харчовыя і нехарчовыя тавары, тарыфы на кватэрную плату і камунальныя паслугі. Аб асаблівасцях цэнаўтварэння ў СССР карэспандэнт «Голасу Радзімы» гутарыць са старшынёй Дзяржаўнага камітэта БССР па цэнах Рыгорам ЖДАНКО.

горы людзей, як інваліды Айчыннай вайны і іншыя катэгорыі інвалідаў. Ім прадугледжана адпаведная кампенсация за лік дзяржавы.

— Як сістэма цэнаўтварэння ўплывае на павелічэнне вытворчасці тавараў?

— Дыферэнцыраванасць рознічных цэн у залежнасці ад якасці і іншых спажывецкіх уласцівасцей тавараў сама па сабе стымулюе павелічэнне іх вытворчасці, пашырэнне асартыменту, удасканаленне якасці, паскарэнне выпуску навінак. Аднак абнаўленне вырабаў нярэдка звязана з дадатковымі выдаткамі на прадпрыемствах, якія павінны атрымліваць кампенсацыю за гэтыя выдаткі, а таксама сродкі на захаванне рабочых, занятых выпускам навінак. Гэтую ролю выконваюць так званыя часовыя і дагаворныя цэны. Пры абмежаванасці часу і зоны дзеяння гэтых цэн і адносна невялікім адрозненні ад пастаянных цэн яны не ўплываюць колькі-небудзь істотна на агульны ўзровень цэн у краіне.

— Рыгор Сямёнавіч, а як ажыццяўляецца кантроль за захаваннем дысцыпліны цэн?

— Органы цэнаўтварэння правяраюць адпаведнасць праектаванай на прадпрыемстве цэны тавара рэальным затратам. Пры выяўленні памылкі праект цэны вяртаецца на дапрацоўку.

За захаваннем дысцыпліны цэн сочыць дзяржаўны кантроль органаў цэнаўтварэння, ведамасы і грамадскі кантроль. На прадпрыемствах працуюць камітэі па кантролю за ўтварэннем цэн. Гэта дазваляе звесці да мінімуму магчымасць памылкі.

Бывае, што прадпрыемства выпускае тавары з парушэннем тэхнічнай дакументацыі, з адхіленнем ад узораў-эталонаў. Тады цэна аказваецца завышанай. У такім выпадку органы цэнаўтварэння маюць права прымаць рашэнне аб выключэнні ў прадпрыемства атрыманых сум у даход дзяржбюджэту. Значна, удзел грамадскасці ў кантролі за дысцыплінай цэн дазваляе дзяржаве захоўваць іх на належным узроўні. Асаблівасць нашага гаспадарання яшчэ і ў тым, што чалавек выступае ў якасці стваральніка рэчы, пакупніка і спажываўца. Ён мае непасрэднае дачыненне да цэнаўтварэння і клопацца аб захаванні дысцыпліны цэн.

Гутарку вёў Георгій ПАВУЛЯ.

На заводзе абязводжаных кармоў у саўгасе «Гарадзішча» Шклоўскага раёна дзейнічаюць тры агрэгаты па вытворчасці вітаміннай мукі, дзве ўстаноўкі па яе грануляванню. Усе вытворчыя працэсы — ад прыёму зялёнай масы і да паступлення гатовай прадукцыі ў склады — аўтаматызаваны і механізаваны. К зіме нарыхтавана 2 200 тон абязводжаных кармоў. У гаспадарцы назапашана таксама сена, сянаж, урадзілі кукуруза, караняплоды. Усё гэта разам з другім ўкосам траў дазволіла стварыць рэзервыя фуражныя фонды.

НА ЗДЫМКУ: у складзе захоўвання грануляваных кармоў.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

ЗАБЕСПЯЧЭННЕ МІРУ — ВЫШЭЙШАЯ МЭТА ЗНЕСНЯЙ ПАЛІТЫКІ СССР

У апошні час у свеце склалася трывожнае міжнароднае становішча. Палітыка імперыялізму, узначальнага Злучанымі Штатамі Амерыкі, паставіла пад пагрозу заваёвы разрады, павялічыла небяспеку новай вайны. І сёння пытанне захавання міру і бяспекі народаў стаіць з асаблівай вострыяй. Першачарговай мэтай ЗША з'яўляецца фарсіраванне гонкі ракетна-ядзерных узбраенняў, каб дабіцца ваеннай перавагі над Савецкім Саюзам у імя ўстаўлення сусветнага панавання. Наша краіна цвёрда і паслядоўна выступае супраць палітыкі канфрантацыі, за разрадку, за дзелавыя перагаворы аб абмежаванні і скарачэнні запасаў любых відаў зброі, за мірнае суіснаванне дзяржаў з розным сацыяльным ладам. Іменна на дасягненне гэтых высакародных мэт накіравана Праграма міру на 80-я гады, намечаная XXVI з'ездам КПСС. Комплекс важных, буйнамаштабных савецкіх ініцыятыў выказвае адно імкненне — зрабіць усё магчымае, каб вывесці народы з-пад пагрозы ядзернай вайны, захаваць мір на зямлі. «Савецкія прапановы, — адзначаў Генеральны сакратар ЦК КПСС Леанід Ільіч Брэжнеў, — былі адрасаваны ўсім краінам, яны заклікаюць служыць адраўненню абстаноўкі ва ўсіх раёнах зямнога шара». Савецкая Праграма міру прыцягвае да сябе пільную ўвагу палітычных колаў за рубяжом, мільёнаў людзей у розных краінах.

Нядаўна ў нашай газеце была апублікавана анкета, у якой мы прасілі суаічыннікаў выказаць сваю думку аб складаным міжнародным становішчы, аб новых мірных ініцыятывах нашай дзяржавы, аб тым, што неабходна зрабіць, каб назаўсёды забяспечыць на зямлі трывалы і надзейны мір. Нас парадавала, што гэтыя пытанні глыбока хваляюць і нашых замежных землякоў. Аб гэтым сведчаць шматлікія водгукі, атрыманыя рэдакцыяй. Сёння мы пачынаем іх публікаваць.

СКАЗАЦЬ ВАЙНЕ—«НЕ!»

Наш даўні чытач, сакратар аддзела Федэрацыі рускіх канадцаў горада Ванкувера Уладзімір Гаўрышкі — часты госць на Беларусі. І кожны раз, прыязджаючы ў Мінск, ён заходзіць да нас у рэдакцыю, каб перадаць прывітанні ад землякоў з Канады, расказаць пра іх жыццё, падзяліцца сваімі ўражаннямі аб знаходжанні на Радзіме. Нашы пытанні да чытачоў газеты пра ўмацаванне міру на Зямлі Уладзімір Іосіфавіч яшчэ не чытаў, таму што цэлы месяц гаўрышкі ў родным пасёлку Шарашова ў Брэсцкай вобласці, але размова адразу ж пераключыла гэтаму хваляючую тэму. Мы пацікавіліся, якія асноўныя напрамкі ў рабоце Ванкуверскага аддзела ФРК у сучасны момант, і Уладзімір Іосіфавіч адказаў:

— Галоўным для нас было і застаецца пытанне захавання міру. Гэта датычыць усіх сумленных людзей, і мы разам з прагрэсіўнай грамадскасцю Канады робім усё магчымае, каб не разгарэўся пажар новай вайны, каб нашы дзеці і ўнукі маглі шчасліва жыць і працаваць. Бо няма ў свеце большай бяды, чым вайна. Савецкі народ добра гэта ведае.

— А вам самому даводзілася зведаць, што такое вайна?

— Вядома. Яшчэ ў першую сусветную праз нашу мясцовасць прайшоў фронт. Тады я быў хлопчыкам, але і мы, дзеці, не раз трапілі пад арт-абстрэл. А такое не забываецца. Ну а затым мне давялося ваяваць у Іспаніі.

— А як вы туды трапілі?

— Як многія. Іспанскі народ узяў уладу ў свае рукі. Вядома ж, рэакцыйныя сілы, у першую чаргу фашысты, рабілі ўсё, каб задушыць рэспубліку. Пачалася грамадзянская вайна, і свядомыя людзі з розных краін добраахвотна паехалі ў Іспанію, каб дапамагчы народу адстаяць дэмакратыю. Паехаў і я.

— Вам многае давялося перажыць там?

— Вельмі многае. Па нас стралялі з кулямэтаў самалёты, бо ў нас авіяцыя амаль не было. У Іспаніі я быў паранены.

— Ці было вам страшна?

— Як вам сказаць? Вядома, страшна. Але ў той час, калі мы ваявалі, не было часу плакаць, не было часу бяцца. А вось цяпер, калі ўсё гэта ўспамінаю... проста нешта бярэ за горла, і... не магу гаварыць.

Уладзімір Іосіфавіч надоўга змоўк, відаць, зноў перажываючы падзеі тых далёкіх гадоў. Затым загаварыў:

— Але тое, што было тады, не ідзе ні ў якое параўнанне з тым, што можа чакаць людзей сёння, калі існуе ядзерная зброя. Я помню, як на нашу кавалерыю наляцеў самалёт і скінуў дваццаціпяцікілаграмовыя бомбы. Жудаснае было відзішча... Разарваныя целы, паміраючыя людзі, забітыя коні. Ну а сёння, калі скінуць бомбу, гэта ж будзе ў мільён разоў мацней і знішчыць абсалютна ўсё.

— Вы ўжо чулі пра тое, што прэзідэнт ЗША аддаў распараджэнне аб поўнамаштабнай вытворчасці нейтронаў зброі?

— Так. Гэтую жудасную навіну я пачуў, калі быў у роднай вёсцы. Падобнае рашэнне можна назваць толькі адным словам — подласць. Подласць у адносінах да ўсяго чалавецтва. Хто хоча памерці ад бомбы? Вядома, ніхто. І хто можа хацець знішчыць нявінных людзей? За што? Толькі апошні вар'ят можа такое выдумачь. Няўжо не зразумела, што гэта пагроза ўсім людзям? Бомбы не будуць выбіраць, бедны ты ці багаты.

— Мы ведаем, што вы заўсёды ўважліва сочыце за ўсімі падзеямі, якія адбываюцца ў нашай краіне. І цяпер, знаходзячыся доўгі час на Радзіме, мелі больш магчымасцей даведацца пра тое, якія асноўныя мэты ставіць наша дзяржава ў міжнароднай палітыцы...

— Ваша палітыка — па-

літыка міру. Я гэта ведаю даўно. Міралюбства савецкага народа, яго імкненне жыць з усімі ў міры і дружбе, даказана не раз. Сёлета было некалькі пацвярджэнняў таго, што асноўная мэта Савецкага Саюза — захаванне міру на нашай планеце. Аб гэтым ясна сказаў на XXVI з'ездзе КПСС Леанід Ільіч Брэжнеў, выказаўшы новыя мірныя ініцыятывы Савецкага Саюза, аб гэтым жа гаворыцца ў Звароце Вярхоўнага Савета СССР да парламентаў і народаў свету. Я проста здзіўляюся, што ёсць яшчэ людзі, якія не хочучь разумець гэтую палітыку і працягаюць паклёпнічаць на нашу Радзіму, гаварыць аб нейкай «савецкай пагрозі».

— Ці вераць гэтым выдумкам у Канадзе?

— Некаторыя, вядома, вераць, але большасць — не. У Канадзе і Злучаных Штатах таксама пачынаюць усё больш актыўна выступаць супраць пагрозы вайны. І гэта зразумела. Цяпер цяжка ўтаіць ад народаў праўду. Усе бачаць, што Савецкі Саюз не хоча вайны.

— Што, на вашу думку, неабходна зрабіць, каб у свеце знікла пагроза вайны?

— Па-мойму, праграма забеспячэння трывалага і стабільнага міру на планеце неаднаразова і ясна выказвалася Савецкім урадам. І мы, проста людзі, павінны прыкладаць усе намаганні, каб не адбылося катастрофы. Наша Федэрацыя рускіх канадцаў актыўна ўдзельнічае ў барацьбе за мір. Мы збіраем подпісы пад мірнымі адозвамі, удзельнічаем у мірных дэманстрацыях. Гэта для таго, каб урад ведаў, што думае народ. І асноўнае, гэта тлумачыць тым, хто не разумее, чым можа пагражаць чалавецтву вайна. Калі абсалютна ўсе людзі зразумеюць гэта, мы зможам мірна дамовіцца па любых, самых складаных пытаннях.

Запісаў Рыгор ФАМЕНКА.

ХТО Ж ТЭРАРЫСТЫ?

Мы хлеббаробы, і ў гэтую пару года вельмі занятыя. Але вось выдалася свабодная хвілінка, каб узяцца за пяро, напісаць пісьмо маці-Радзіме. Хочам падзяліцца з ёй нашымі радасцямі і нягодамі. Добра, прыемна было чуць радыё Масквы і чытаць у газетах аб дзелавым, мірным ходзе XXVI з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. На ім не было сказана ніводнага пагражаючага слова ў адрас ніводнага народа ў свеце. Увесь ход з'езда, яго рашэнні яшчэ раз паказалі, што галоўнай задачай партыі і ўрада з'яўляецца павышэнне дабрабыту шматнацыянальнага савецкага народа. А забеспячэнне мірных умоў для стваральнай працы — асноўная мэта знешняй палітыкі Савецкага Саюза. Леанід Ільіч Брэжнеў адзначыў на з'ездзе, што цяпер няма больш важнага пытання, чым захаванне міру і забеспячэнне найпершага права кожнага чалавека — права на жыццё.

Чым жа адказвае на гэтыя словы новая адміністрацыя ЗША? Здаецца, што ўсё ў Белым доме глухія. Яны як быццам зусім не чуюць таго, што гаворыць Савецкі Саюз. А калі ў якой краіне на любым кантыненте прыгнечаны народ узнімаецца на барацьбу супраць уласных або замежных тыранаў, яны абвінавачваюць нашу Радзіму. Не народы Кубы, Анголы, Эфіопіі, В'етнама, Нікарагуа, Афганістана, Сальвадора і многіх іншых краін змагаліся і змагаюцца за сваю свабоду, а паводле заявы міністра абароны ЗША, усё гэта адбываецца толькі таму, што ў вызваленчай барацьбе гэтых народаў прымаюць прамы ўдзел «савецкія тэрарысты». І мы, дадаў міністр абароны, вырашылі ў што б там ні было пакласці гэтаму канец. Вось і атрымліваецца, што спасылаюцца на нейкіх неіснуючых тэрарыстаў, а самі, як злодзеі-грабежнікі пад покрывам ночы, забіваюць сальвадорскіх беднякоў. Гэтыя апырчкі Амерыкі не шкадуюць нават сваіх прагрэсіўна думваючых грамадзян, якія выступаюць супраць умяшання амерыканскіх тэрарыстаў у справы іншых краін. Як відаць, ні «зьялёныя берэты», ні іх гаспадары нічога не вынеслі з урокаў В'етнама. Нам балюча чуць злосную ману супраць нашай Радзімы, але пачуццё радасці выклікае тое, што ўсё менш і менш людзей у яе вераць.

Надзея і Рыгор МАРТЫНЮКІ.

Канада.

ГЭТА І ПРА НАС

Нас раздзяляюць многія дзяржавы і акіяны, таму пошта з Мінска да Пярта ідзе вельмі доўга. А мы заўсёды з нецярпеннем чакаем вестак з Радзімы, і хацелася б, каб яны прыходзілі хутэй. Бо прыцягвае вашу газету ўсё роўна, што самому пабываць у Беларусі. Вось нядаўна атрымаў трыццаці нумар «Голасу Радзімы». Усе матэрыялы ў ім цудоўныя. Асабліва мяне зацікавіў артыкул Дзіяны Чаркасавай «Таму, што была вайна...». Расказ аб дзеях нашай суаічынніцы з Лівана проста не можа пакінуць нас раўнадушнымі. Зноў і зноў задаеш сабе пытанне: «Чаму? Па якому праву нейкая бязлітасная душа можа калечыць дзіцячыя лёсы?» Крывавыя злачынствы ізраільскіх аграсараў абураюць увесь свет, але толькі не «самую дэмакратычную і самую свабодную краіну». ЗША патурае гэтай агрэсіі, забяспечвае Ізраіль найвышэйшай зброяй, апякае яго на міжнароднай арэне. Значыць і амерыканская адміністрацыя ў поўнай меры нясе адказнасць за злачынствы сіяністаў, за тое, што ліванскія дзеці баяцца вяртацца ва ўласную краіну. Сёння на Захадзе многа гавораць аб «савецкай ваеннай пагрозі», і мяне вельмі ўзрадавала, што, пабыўшы ў піянерскім лагеры, пазнаёміўшыся з савецкімі равеснікамі, з жыццём Радзімы сваіх бацькоў і дзядоў, канадскі хлопчык Пітэр Ціхановіч змог сказаць: «Мяне ніхто цяпер не зможа пераканаць у тым, што савецкія людзі рыхтуюцца да вайны. Яны, як і мы, хочучь жыць і мірна працаваць».

У артыкуле аўтар піша не толькі пра дзяцей, што пабывалі ў піянерскім лагеры, але і пра Хатынь, і пра лёсы многіх нашых землякоў, чыё жыццё паламала вайна. Ён і пра нас. Мы ўсе, славянскія эмігранты, таксама блукаем па чужыне з настальгіяй у душы. І ўсё таму, што была вайна.

Юрый РАСАДЗІНСКІ.

Аўстралія.

Усяму свету вядома мужнасць абаронцаў Брэсцкай крэпасці, якая першай прыняла на сябе ўдар нямецка-фашысцкіх полчышч у пачатку Вялікай Айчыннай вайны. Разам з крэпасцю быў разбураны горад. Цяпер Брэст не пазнаць: выраслі прыгожыя сучасныя ансамблі будынкаў, цэлыя мікра-раёны.

НА ЗДЫМКАХ: у раёне гандлёвага цэнтру па вуліцы Маскоўскай; перакрываўанне бульвара Касманаўтаў і вуліцы Маскоўскай.

Фота Э. КАБЯКА.

КОГО ОБМАНЫВАЕТ ПРЕТЕНДЕНТ

Как известно, матч на первенство мира по шахматам начался в итальянском городе Мерано 1 октября, чуть позже срока, согласованного ранее с участниками и утвержденным ФИДЕ.

История сражений за мировую шахматную корону знает немало случаев, когда по той или иной причине даты подобных поединков передвигались, причем и на более длительные сроки. Но прецедента, подобного тому, который привел к нынешней отсрочке матча, не случалось. Ибо никогда, ни в какие времена соискатель высшего шахматного титула не опускался до непристойных приемов, чтобы вывести из состояния психологического равновесия соперника и создать для себя определенную выгодную ситуацию, к каким в очередной раз прибег Корчной. Подчеркиваем, в очередной. Все последние пять лет с того момента, как очутился за рубежом этот беглый гроссмейстер, за ним тянется длинный шлейф скандалов, грязных выходов, склок и интриг. Да, беглый — из земли, на которой вырос и которая щедро помогала ему развиваться и использовать свои шахматные способности. Беглый и от семьи, которую он создал и с которой по сей день связан юридическими узами.

Накануне матча в Мерано претендент решил снова — уже по второму, как говорится, кругу — запустить версию о том, что «находится, мол, в неравных условиях» с чемпионом, так как ему не дают «воссоединиться с семьей».

В связи с этим корреспондент «Советского спорта» обратился за разъяснением к начальнику отдела виз и регистрации иностранных граждан МВД СССР Константину ЗОТОВУ.

— Периодически претендент и отдельные лица из его нынешнего окружения «сетуют» на то, что «семья Корчного» никак не выехать из СССР... Что вы можете сказать по этому поводу?

— Назвав эти «сетования» периодическими, вы, следовательно, тоже обратили внимание на периоды «наивысшей политической активности» этого шахматиста. Не надо быть знатоком этой игры, чтобы заметить: попытки оказать психологическое давление на соперника предпринимаются непременно в преддверии матчей на высшем уровне. Но, повторю, я не специалист в области шахмат, и поэтому в беседе давайте исходить исключительно из буквы и духа советских законов, которыми в данном случае и надлежит руководствоваться.

Так вот, никакими провокационными и антисоветскими — а они носят именно такой характер — пресс-конференциями и выступлениями для специальных собираемых журналов нельзя подменить существующий и обязательный для всех порядок. Вопросы выезда из страны граждан СССР регулируются советскими законами и являются исключительно внутренним делом СССР. При решении подобных вопросов мы также согласуемся с текстом и смыслом положений Заключительного Акта по безопасности и сотрудничеству в Европе, который был принят в 1975 году в Хельсинки. В этом документе, в частности, записано: «Государства-участники будут в позитивном и гуманном духе рассматривать просьбы лиц, которые желают воссоединиться с членами своей семьи».

— Подходит ли эта формулировка к случаю, о котором идет речь?

— В том-то и дело, что нет. Не подходит, даже если не учитывать, что сын Корчного совершил преступление и за уклонение от всеобщей воинской обязанности отбывает наказание.

В Хельсинкском Акте говорится о воссоединении семей. А между тем гражданка Корчная и ее сын обратились в МВД СССР однажды (это было в 1977 году) с просьбой разрешить им выезд отнюдь не к мужу и отцу, а совсем к другому человеку, родство с которым и установить-то практически невозможно. К их заявлению была приложена справка

за подписью Корчного, где указывалось, что он не возражает против их выезда из СССР и никаких материальных претензий к ним не имеет.

По логике вещей эта семья — если ее вообще правомерно называть так — могла бы воссоединиться или вновь в СССР, или в Швейцарии, где сейчас осел бывший советский гражданин, но об этом в то время даже не упоминалось. По той же элементарной логике глава семьи (если опять же считать его таковым), наиболее обеспеченный ее член, должен был бы взять на себя заботу об остальных. А он попросту не желал и говорить-то об этом.

— Ну, а сам гроссмейстер Корчной обращался в соответствующие органы нашей страны с документально обоснованной просьбой о воссоединении с оставленной им прежде семьей?

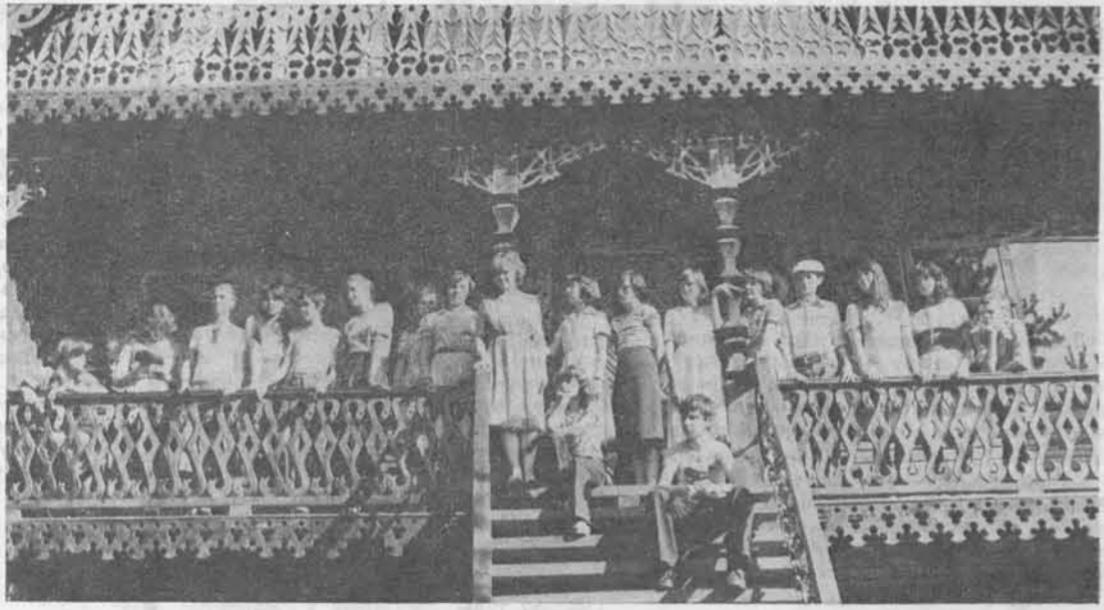
— Никаких официальных, составленных по общепринятой форме документов на этот счет к нам от него вплоть до середины сентября с. г. не поступало.

— Известно ли все это руководству Международной шахматной федерации?

— Из уважения к высочайшему посту президента ФИДЕ г-на Ф. Олафссона (Исландия) мы в специальном письме довели до его сведения все имеющиеся у нас данные по этому вопросу. Во время переговоров с представителем Шахматной федерации СССР 11—12 июля 1981 года в Амстердаме президент ФИДЕ заявил, что полностью удовлетворен полученными разъяснениями. Как нам известно, удовлетворение это нашло отражение и в последующих решениях Исполкома и конгресса ФИДЕ в американском городе Атланте.

— Ну, а каково положение дел в настоящее время?

— Как я уже сказал, в середине сентября, т. е. всего лишь за две недели до начала матча, Корчной, желая, видимо, сделать «хорошую мину при плохой игре», изволил хоть как-то документально подтвердить свои спекулятивные претензии, прислал просьбу «о помиловании его семьи» и выразил наконец свое желание «воссоединиться». Сейчас эти документы рассматриваются, и по ним будет принято в установленном советским законом порядке решение.

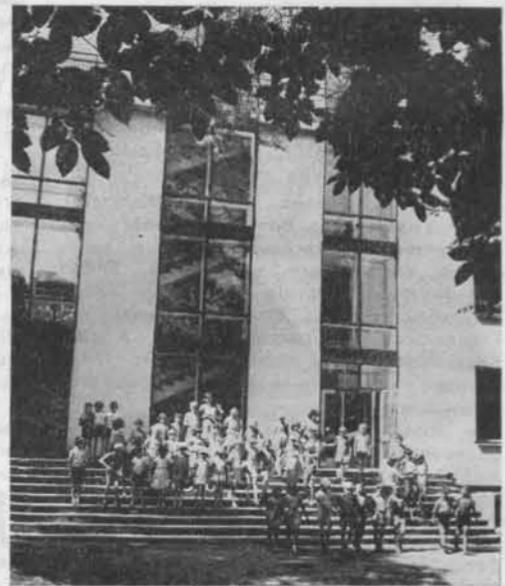

У акружэнні соснаў на беразе Нёмана размясціліся карпусы Рэспубліканскага дзіцячага санаторыя «Беларусь» Міністэрства аховы здароўя БССР. Тут, у Друскінінкі, штогод працягваюць здароўе каля дзвюх тысяч дзяцей з гарадоў і сёл нашай рэспублікі. Выкарыстанне мінеральных вод, грэзлячэння, фізіятэрапіі і лячэбнай фізкультуры дае добрыя вынікі пры лячэнні захворванняў страўніка, апорна-рухальнага апарата, цэнтральнай нервовай сістэмы.

Дзеці, якія лечацца ў час навучальнага года, наведваюць школу пры санаторыі. Тут светлыя, добра абсталяваныя класы, бібліятэка, кабінеты працы, пакоі адпачынку. У вольны час дзеці адпраўляюцца на экскурсіі, у тэатр або кіно, на прагулку цеплаходам па Нёмане.

НА ЗДЫМКАХ: дзеці на экскурсіі ў музеі «Лясное рэха»; санаторый «Беларусь» у Друскінінкі.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

САЦЫЯЛІЗМ І ПРАВА

[Заканчэнне. Пачатак на 2, 3 стар.]

служы, аб закупачных цэнах на сельскагаспадарчую прадукцыю, аб размерах заробатнай платы. Акрамя таго, не ўключаюцца ў Звод законаў акты, прадмет рэгулявання якіх часта падвяргаецца змяненню. Магчымы і іншыя выключэнні.

Выданне Зводу законаў Савецкай дзяржавы аказа вялікае станоўчае ўздзеянне на ход грамадскіх працэсаў. Выключна важнае значэнне Зводу законаў для ўмацавання прававой асновы грамадскага і дзяржаўнага жыцця. Палажэнне аб прававой аснове грамадскага і дзяржаўнага жыцця арганічна звязана са зместам артыкула 4 Канстытуцыі СССР, у якім гаворыцца, што Савецкая дзяржава, усе яе органы дзейнічаюць на аснове сацыялістычнай законнасці, забяспечваюць ахову правапарадку, інтарэсаў грамадства, праўоў і свабод грамадзян. З ідэяй законнасці звязваюцца абавязкі грамадзян, грамадскіх арганізацый, службовых асоб захоўваць Канстытуцыю СССР і савецкія законы.

Сацыялістычная законнасць і правапарадак ствараюць умовы для грамадскай жыццядзейнасці на спраўды дэмакратычных асновах. Менавіта рэжым законнасці — неабходная ўмова і перадумова дзейнасці ўсяго механізма савецкай дэмакратыі.

Адна з найбольш важных задач выдання Зводу законаў за-

ключаецца ў тым, каб дабіцца большай стабільнасці заканадаўства. Права не пасіўны адбывальнік існуючага, дасягнутага, а дзейная прылада грамадскіх пераўтварэнняў. Адлюстроўваючы волю народа, прававыя нормы заўсёды мэтанакіраваныя. І ў той жа час устойліваць, стабільнасць заканадаўства — уласцівасць, якая таксама неабходна праву. Асновай стабільнасці — гэта адпаведнасць акта, прававой нормы патрабаванням жыцця, пастаўленым задачам і мэтам. Звод законаў якраз і ёсць сведчанне ўзрастаючай стабільнасці законаў Савецкай агульнанароднай дзяржавы.

У далейшым, вядома ж, Звод законаў будзе папаўняцца новымі законапалажэннямі. Значыць, сістэма Зводу павінна быць такой, каб вынікі законатворчасці «ўпісаліся» ў адпаведныя раздзелы або главы. Звод будзе друкавацца на раз'ёмных сшытках. Прадугледжаны выраб пераплётаў тамоў з уманціраванымі ў іх замкамі. Тэхнічная магчымасць у кожнам том дабаўляць акты бягучага заканадаўства дазваляць Зводу не адставаць ад жыцця.

Адна з найбольш важных задач Зводу законаў — умацаванне аховы праўоў і свабод савецкіх грамадзян. Як записана ў Канстытуцыі СССР, далейшае развіццё сацыялістычнай дэмакратыі з'яўляецца асноўным напрамкам развіцця палітычнай сістэмы савецкага грамадства.

Паглыбленне дэмакратыі пра-дугледжвае ўмацаванне аўтарытэту права, яго прэстыжу і сацыяльнай каштоўнасці. Узвышэнне і самаўсталяванне асобы, яе выхаванне, праўленне ёю творчай энергіі і ініцыятывы ў працы, вучобе, грамадскай дзейнасці звязана з функцыянаваннем дакладнай сістэмы норм, якія забяспечваюць і гарантуюць правы асобы ва ўсіх сферах жыццядзейнасці.

Звод законаў СССР і Звод законаў саюзных рэспублік будуць распаўсюджвацца не толькі сярод устаноў, юрыдычных кансультацый, але і па падпісцы сярод грамадзян.

Пасля выдання Зводу законаў нарматворчая работа будзе аблегчана ўжо тым, што будзе абпірацца на сістэматызаваны, упарадкаваны матэрыял. Кожны ж новы прававы акт ствараецца з улікам ужо наяўных норм, якія або развіваюцца, або дапаўняюцца, або зусім скасоўваюцца.

У сваю чаргу, Звод законаў стане базай для далейшай сістэматызацыі і кваліфікацыі заканадаўства, з'явіцца важным фактарам у нарматворчасці мясцовых Саветаў, ведамстваў і міністэрстваў.

Звод законаў Савецкай дзяржавы будзе мець і вялікае міжнароднае значэнне: у ім жа — адлюстраванне мэты, задач, рыс, асаблівасцяў, сутнасці развіцця сацыялізму.

Вадзім КРУТАЛЕВІЧ,
доктар юрыдычных навук.

ЗБОРНІК ДАКУМЕНТАЎ

Выйшаў у свет зборнік дакументаў і матэрыялаў «СССР — ГДР. 30 гадоў адносінаў. 1949—1979». Ён выданы сумесна Міністэрствам замежных спраў СССР і Міністэрствам замежных спраў ГДР адначасова на рускай і нямецкай мовах.

Кніга змяшчае важнейшыя

дакументы з гісторыі адносін паміж дзвюма краінамі ў палітычнай, эканамічнай, навуковай, культурнай, консульска-прававой і іншых сферах. Матэрыялы зборніка служаць пераканаўчым сведчаннем паспяховага развіцця і паглыблення дружбы і брацкага супрацоўніцтва паміж нашымі краінамі, іх актыўнага ўдзелу

ва ўмацаванні адзінства і згуртаванасці ўсёй сацыялістычнай садружнасці. Дакументы зборніка наглядна ілюструюць працэс паслядоўнага збліжэння СССР і ГДР, які адпавядае інтарэсам народаў абедзвюх краін. Частка дакументаў публікуецца ўпершыню.

Кніга выпушчана Выдавецтвам палітычнай літаратуры.

НОВАЕ ЖЫЦЦЁ КОЛІШНІХ МЕЛОДЫЙ І АБРАДАЎ

ПЕСНІ ПЛЫВУЦЬ НАД ЯСЕЛЬДАЙ

Завяршаўся абласны агляд народнай творчасці. На сцэну канцэртнай пляцоўкі Брэсцкага гарадскога парка адзін за адным выходзілі самадзейныя калектывы, гучалі песні, прыпеўкі, аркестравыя мелодыі.

— «Каравай», — аб'яўляе вядучая. — Выконвае фальклорна-этнаграфічны калектыв Мотальскага сельскага Дома культуры Іванаўскага раёна. Кіраўнік Аляксандр Камяноў.

На сцэне — група жанчын. На засланым саматканымі, вышыванымі абрусамі сталае каравай. Яго выпякаюць для вяселля. А колькі пранікнёнасці, шчырасці ў абрадавых песнях.

Два дні ездзілі мы тады з самадзейнымі артыстамі. Рэпетыцыі, выступленні перад гараджанамі на імправізаваных сцэнах, нарэшце, фінал конкурсу. Было калі пазнаёміцца, і пагутарыць, і нават нека духоўна зжыцца.

Тры Марыі (Козел, Мінюк і Жыховіч), а таксама Надзея Вальнец — вось душа калектыву. Вясёлыя, гаваркія, галасістыя, спраўдныя завадатары. Вакол іх гуртуюцца астатнія. Увогуле ж увесь ансамбль дружны. Як на рэпетыцыі, так і адпачываць збіраюцца разам. А калі разам, значыць і песня з імі. То задуманная, то агніста-імклівая, і абавязкова — народная.

— Любім мы нашы палескія песні, — раскажваюць маталяні, — ды і як іх не любіць, калі пра жыццё яны, пра бацькоў нашых, пра пачуцці, пра родную Ясельду-раку. А яшчэ падабаем абрадавыя сцэнікі. За што, пытаецца? За шчырасць іх, прастату, за тое, што аздаблялі яны быт нашых бацькоў, ды і наш быт упрыгожваюць сваёй непаўторнасцю. Узяць «Каравай», што ставім на сцэне зараз. Дык ён жа запомніцца ўсім на нашым мотальскім вяселлі, як і тыя карагоды, застольныя песні, без якіх і вяселле не вяселле.

І спраўды яно так. Выйдзеш іншы раз вечарам на возера або на беражок прыгажуні Ясельды. Прысядзеш. А ціхі ветрык даносіць, калыша на сваіх крылах мелодыі:

Ой, рэчанька, рэчанька,
Чаму ж ты няпоўная...

А з другога завулка чуюцца іншыя песні:

Ой ляцелі гусі з броду,
Скалацілі ў рэчцы воду...

І галасы такія звонкія, чыстыя, быццам вада ў рэчцы, быццам паветра над возерам ды духмянымі лугамі.

Раней усё гэта нека стыхійна было. Прыйдучы дзяўчаты з поля вечарам, упраўляцца з хатнімі справамі, ды і збіраюцца ў каго-небудзь на лавачцы. І ледзь не да раніцы лунае над Моталем мелодыя. І так у кожным завулку, на кожнай вуліцы.

Спяваюць і зараз, але больш збіраюцца ў сельскім Доме культуры, выдатны будынак якога калгас узвёў у самым цэнтры вёскі. Тут і сцэна выдатная, і ў музычна-мастацкім салоне сучасныя мелодыі паслухаць можна...

Арганізаваўся фальклорна-этнаграфічны ансамбль так.

Прыехаў два гады назад у Моталь працаваць малады выпускнік Мінскага інстытута культуры Аляксандр Камяноў. Разам з ім прыехалі яго жонка — мастак і Юра Хаменка — выдатны музыкант. Усе людзі маладыя, дзейныя, пачалі думаць, як лепш арганізаваць работу, як зрабіць адпачынак маталян больш цікавым, змястоўным.

— Вось дзе скарбніца народных талентаў, — з захапленнем гаварыў супрацоўнікам Саша Камяноў. — Вы паслухайце, як спяваюць жанчыны. Хай загучаць і са сцэны народныя песні, абрады-карагоды таксама можна будзе ставіць.

Пачалі падбіраць калектывы. — Вы на ферму ў трэцюю брыгаду завітайце, — параіў хтосьці Аляксандру, — там такія даяркі галасістыя — заслушаешся.

Пайшоў туды, пагутарыў з жанчынамі, паслухаў іх песні. Спадабалася. І вырасьці Аляксандр Камяноў стварыць фальклорна-этнаграфічны ансамбль жы-вёлаводаў. Праўда, зараз у яго ўваходзяць і іншыя калгаснікі.

Колькі было рэпетыцый за гэтыя два гады! Збіраліся і на ферме, і ў Доме культуры.

— Спачатку спявалі ўсё, што падабалася, — успамінае Аляксандр. — Затым сталі падбіраць песні ў рэпертуар па адпаведнай тэматыцы. Калі ж я адчуў, што дзяўчаты ўжо добра спеліся, вырашыў ажыццявіць сцэнічную кампазіцыю. Маёй першай памочніцай у ансамблі была Васіліна Васілевіч (зараз, праўда, яна выехала з Моталю). Вось і выбралі мы з ёю песню «Ішоў Раман каля гаю», паставілі музычную кампазіцыю.

Поспех перавысіў усе чаканні. Гледачы цёпла прымалі кожнае выступленне ансамбля, а затым калектыву запрасілі на рэспубліканскае тэлебачанне для ўдзелу ў праграме для жанчын «Алеся».

Выступленне на тэлебачанні натхніла самадзейных артыстаў, і яны вырашылі падрыхтаваць новую праграму.

— Доўга мы выбіралі, якую ж кампазіцыю паказаць гледачам, — раскажвае Аляксандр. — Хацелася што-небудзь сваё, мотальскае. Тут прыйшла ідэя: славіцца мотальскія вяселлі, нават фільмы пра іх здымалі. Вось і вырашылі тады сюжэт пра каравай падрыхтаваць. Усім калектывам разам распрацоўвалі сцэнарыі. Зноў рэпетыцыі... Хоць і складаным быў сюжэт, але жаданне і імплэт самадзейных артыстаў дапамаглі паспяхова асвоіць яго.

— Спачатку паказалі «Каравай» на мотальскай сцэне, — гавораць артысты-аматары. — Аднавяскоўцы ацанілі нашу творчасць.

А тут яшчэ вестка прыйшла: хутка ў Пінску адбудзецца конкурс фальклорна-этнаграфічных калектываў. Перад тым, як ехаць туды, вырашылі паказаць новы сюжэт гледачам раёна. Пабывалі ў Ляхавічах, іншых вёсках, паступова выступленне рабілася больш дынамічным, цікавым.

Вось і конкурс. У Пінск з'ехалі лепшыя фальклорна-этнаграфічныя калектывы з усіх раёнаў гэтай зоны. Урачыста, прыгожа, святочна...

— Хваляваліся мы тады, як ніколі, — дзеляцца ўражаннем дзяўчаты. — Што ні кажы, нас чакаў сур'ёзны экзамен. Затое дадому ўсе вярталіся вясёлыя: паедзем у Брэст, на абласны фестываль народнай творчасці.

Цяпер самадзейныя артысты пачалі работу над новай музычна-тэатральнай кампазіцыяй пра хлеб. Там будучы і песні, і элементы карагодаў, і тэатральныя сцэнікі. Работа складаная, але, думаю, яна па сілах мотальскім аматарам народнай творчасці.

Васіль ЖУШМА.

НА ЗДЫМКУ: мотальскі фальклорна-этнаграфічны калектыв.

Фота аўтара.

У цэнтры Мінска, у старэйшым парку горада, знаходзіцца помнік рускаму савецкаму пісьменніку, заснавальніку літаратуры сацыялістычнага рэалізму Аляксею Максімавічу Горкаму. У сувязі з тым, што скульптура была выканана з недаўгавечнага матэрыялу, узнікла неабходнасць яе рэканструкцыі. Над ажыццяўленнем гэтай задачы працавала творчая група ў складзе скульптараў М. Рыжанкова, А. Заспіцкага, І. Міско, архітэктара А. Трафімчука.

2 кастрычніка адбылося ўрачыстае адкрыццё новага помніка. НА ЗДЫМКАХ: помнік Максіму Горкаму; у дзень адкрыцця.

Фота С. КРЫЦКАГА.

МАЛАДЫЯ ПРАБУЮЦЬ КРЫЛЫ

Вершы народнага паэта Беларусі, лаўрэата Ленінскай прэміі П. Броўкі, сталі паэтычнай асновай вялікай, манументальнай араторыі маладога кампазітара У. Дарохіна «Зямля Беларусі». 29 верасня ў канцэрте адкрыцця новага Філарманічнага сезона яе ўпершыню выканалі акадэмічныя харавая капэла БССР імя Р. Шырмы і сімфанічны аркестр БССР, чыталынік і салісты.

Араторыя складаецца з шасці частак, прысвечаных рэвалюцыйным традыцыям беларускага народа, яго стваральнаму і ратнаму подзвігу, прыгажосці прыроды роднага краю. Святочнаму, урачыстому фіналу, які ўслаўляе сённяшні сонечны дзень рэспублікі, папярэднічае напэўная, лірычная частка. Слухачы ацанілі простую, песенную мову араторыі, шырокае выкарыстанне маладым аўтарам фальклорнага матэрыялу. Гэта яго трэці буйны твор. Дзве раней напісаныя сімфоніі былі цёпла прыняты аматарамі сур'ёзнай музыкі.

На адкрыцці канцэртнага сезона

выкананы таксама Дзевятая сімфонія Д. Шастановіча, чыё 75-годдзе шырока адзначаецца ў краіне. І першы канцэрт для фартэпіяна з аркестрам П. Чайкоўскага.

У новым сезоне мінскія аматары музыкі сустраюцца з многімі вядомымі калектывамі і выканаўцамі краіны. З Малдавіі прыязджае аркестр народнай музыкі «Флуэраш», з Літвы — «Трымітас», з Латвіі — камерны квартэт. Выступяць на беларускай сцэне вядомыя калектывы з Масквы, Ленінграда, Кіева, іншых гарадоў. Вялікай канцэртнай залай стане ўся рэспубліка для ўдзельнікаў традыцыйнага ўсеаюзнага фестывалю «Беларуская музычная восень».

Як і ў мінулыя гады, Філармонія падрыхтавала розныя аб'екты для рабочых вядучых прадпрыемстваў горада, метрабудаўцаў, настаўнікаў і школьнікаў. Іх праграмы ўключаюць шэдэўры савецкай і сусветнай класікі, народную музыку, творы сучасных кампазітараў у выкананні майстроў мастацтваў з усіх саюзных рэспублік.

НА ЗЯМЛІ ДАЛЁКАЎСХОДНЯЙ

З поспехам прайшлі ў Прыамур'і Дні савецкай літаратуры, прысвечаныя 80-годдзю з дня нараджэння аднаго з яе пачынальнікаў, таленавітага пісьменніка-камуніста Аляксандра Фадзева. Ва ўрачыстасях, што падрыхтавалі ў сапраўднае свята шматнацыянальнай савецкай літаратуры, прынялі ўдзел больш за 150 літаратараў, якія прыехалі на далёкаўсходнюю зямлю з усіх куткоў Савецкага Саюза. Сярод гасцей былі і прадстаўнікі беларускай пісьменніцкай арганізацыі — сакратар праўлення

Саюза пісьменнікаў Беларусі І. Чыгрынаў, пісьменнікі А. Адамовіч, Р. Барадулін, А. Дракахруст, У. Някляеў, Л. Прокша, Д. Сімановіч, Б. Спрычан.

Госці сустраліся з чытачамі, пабывалі на прамысловых прадпрыемствах, наведалі акіянска судны, вайнаў і маракоў. Асабліва радысяныя, хваляючыя хвіліны перажылі яны на радзіме А. Фадзева — у вёсцы Чу-гуеўка. Тут быў адкрыты музей пісьменніка, закладзены помнік яму.

ДЫПЛОМ БЕЛАРУСКИМ ЭКСПАНАТАМ

У балгарскім сяле Арэшак штогод праводзіцца міжнародныя выстаўкі вырабаў народных мастацкіх промыслаў. Сёлетняя прысвечана 1300-годдзю Балгарскай дзяржавы. Свае экспанаты на ёй прадставілі майстры Савецкага Саюза, Венгрыі, Чэхаславакіі, Румыніі, ГДР, Лаоса, Нігерыі, Японіі, Мексікі, Эквадора, Перу, Шры Ланкі і іншых краін. Экспазіцыя ўключае больш за 1500 работ 400 аўтараў.

З савецкіх экспанатаў увагу наведвальнікаў і журы прыцягнулі вырабы народных майстроў з Беларусі. Гэта фігуры каня і паўліна, а таксама ко-

шык. Дэкаратыўныя вырабы выкананы з саломкі. Журы прысудзіла беларускім экспанатам ганаровы дыплом — вышэйшую ўзнагароду выстаўкі, а майстрам — грашовыя прэміі.

У рамках міжнароднай выстаўкі народных промыслаў у Арэшак праходзіць сімпозіум па тэме «Стан і развіццё сучасных мастацкіх промыслаў у свеце». Ад Савецкага Саюза выступіла кандыдат мастацтвазнаўства Т. Разіна. Яна пазнаёміла прысутных з тэндэнцыямі развіцця сучаснага народнага мастацтва ў нашай краіне.

З БІАГРАФІІ ПАЭТА І НАРОДА

ПУЦЯВІНАМІ ЖЫЦЦЯ

Янка Купала шмат дзе быў, шмат якія мясціны наведаў. Адны з іх усім нам вядомыя, і Купалава жыццё ў іх апісана амаль да драбніц. Іншыя і сёння застаюцца ў невядомасці. Калісберг, Гайдуюка, Рубеж, Верацейкі, Рапуноўшчына, Здарэнне, Прытыкі, Радзькаўшчына, Ляшоўка, Калдукоўка, Корна, Сілінцы. Кожная з гэтых мясцін асвечана Купалавым імем. Амаль у кожнай з іх паэт некалі меў ці знаёмых, ці сваякоў, сустракаўся з імі, а ў некаторых мясцінах жыві і працаваў. У Гайдуюцы, напрыклад, ён напісаў вядомы верш «Беларускія сыны», у Калісбергу — «Мая навукка», у Казіміраўцы рыхтаваўся ў рэальнае вучылішча, спазнаваў красу роднай прыроды. Тут скрозь — ад Бараўцоў да Мачанаў і Бяседаў і далей аж да самых Радашковіч — ведалі Купалу, ведалі, як ніхто, блізка. На іх вахач рос і гадаваўся Янка, стаўлеў і мужнеў, выходзіў у людзі, набіраўся паэтычнай моцы. То чаму ж не праіснаваў на гэтых мясцінах, не пагутарыць пра народнага песняра з жыхарамі колішніх хутароў і вёсак, тым больш, што ўсе гэтыя мясціны паблізу Мінска. Паддаў ахвоты да гэтай вандровкі і мой даўні прыяцель і таварыш, вялікі аматар пешых падарожжаў, Павел Дзядзюля, дацэнт тэхналагічнага інстытута, філосаф. Ён родам з тых мясцін. Хлапчуком шмат чаго чуў пра Купалу ад свайго бацькі, умеў неяк цікава, па-свойму, па-сялянску пранікнёна расказаць пра самыя звычайныя рэчы з усімі іх драбніцамі. Але скуль пачаць? Ці не з Бараўцоў?

БАРАЎЦЫ — самая блізкая ад Мінска пасля прыгараднай Сенніцы «Купалава» вёсачка. Бараўцы сустрэлі нас, як і належыць летнім часам сустракаць вёсцы выпадковых вандровнікаў, млявай цішынёй. Ідзем вузенькай, дзюм фурманкам няма дзе размінуцца, гарбатаю, на выспе, крывой вуліцаю з жардзяноў агароджаю. Мой спадарожны цікавіцца, ці не здагадаюся я, чаму вуліцы даўней былі такія вузкія. Я паціскаю незначальна плячыма. А ён тым часам тлумачыць: «Даўней як было? Сяляне зямлі вельмі даражылі. Кожнай пасачкай ашчаджалі, кожным лапікам. Вось таму і вуліца вузкая. Зямля ж была купленая». Гэта ўсё, адчуваю, у майго прыяцеля з бацькавай навукі. Аднак жа заканчваецца вёсачка, а вока так ні на чым не спынілася, каб сказаць: вось гісторыя, вось даўніна, апрача, хіба, старой пахілай драўлянай каплічкі на крыжавіне дарогі. А дзе ж быў фальварак пані Стралковай, у якой Купалава маці арандавала зямлю? Навокал ніякіх прыкмет былога жылля, гаспадаркі. Па правую руку — агароды, нізіна і глухая сцяна лесу. Па левую — хаты, двары, поле. Звычайна ад былых фальваркаў дык хоць абсалды застаюцца, а тут ніякага следу. Давялося да людзей звяртацца. Аднак пра пані Стралкову і яе фальварак у Бараўцах нічога не чулі. Магчыма, у іншым месцы жыла, а зямлі тут мела. А вась, дзе Купалаў двор быў, дык ведаюць. Гэта за балотцам, за хмызамі, на Папкоўскай гары. Побач з ёй яшчэ Бірулёва гара. А пры іх, унізе, невялікая сажалка з вербамі... Колісь, як кароў пасвілі на той гары ці што іншае рабілі, дык Раман Асіновіч усё расказаў пра Луцвічаў ды кажаў: «Вось тут тое было, а вась тут гэта». Вельмі ж ганарыўся, што Купала жывіў у Бараўцах. «То ж цяпер Бараўцы нішто, — казаў ён, — а даўней вунь якія людзі

тут жылі». Гэта нас зарыентавалі пра Купалавы мясціны ў Бараўцах цётка Вера і дзядзька Міхал. Прозвішча іхняе аднайменнае з назвай вёскі. Абодва яны Бараўцы і жывуць у Бараўцах. Магчыма, іх далёкія продкі і заснавалі гэтую вёску. Але кіруемся за балотца, пад згаданыя пагоркі, бліжэй да лесу.

А ГІНАЕМ нешырокае, з хмызамі, балотца і з паўночнага ўсходу натыкаем на тую самую сажалачку, пра якую нам казалі. За ёй уздоўж балотца сакавітая, аксамітная з маладой атаваю лугавіна, і як украса ўсёй ёй — высокі, з дзюма верхавінамі, дуб. Мой спадарожны цешыцца ім: «А гэты дубок памятае Купалу!» Азіраем наўкола. Мясціна і напраўду вельмі прыдатная да жыцця, чыстая, акуратная, ахайная. Уяўляю колішнюю сядзібу, дзе Купала напісаў сваю славетную, хоць і «цяжкую і сумную да слёз», але поўную аптымізму чалавечай велічы «Адвечную песню», якую яшчэ ў 1910 годзе Максім Горкі марыў убачыць перакладзенай на рускую мову і назваў яе слаўнаю.

...Доўгая, з вокнамі на поўдзень хата. Пры хаце — садок. Вузкая сцяжка ад парогка-каменар збягае ўніз да сажалкі. Пры сажалцы — студня з пачапам. Па лугавіне спаважна ходзяць бусел з бусліхаю. З Папкоўскага пагорка добра відаць і самі Бараўцы.

ПРА Бараўцы і пані Стралкову* я чытаў некалькі нататак у «Нашай ніве». У адной з іх за ліпень 1909 года пісалася, што «тутэйшая памешчыца пані Стралковая за згоды сваіх мужыкоў, даўнейшых яе падданых, аддзяліла ім сервітутную пашу, з якой яны карысталіся ў яе фальварку Бараўцах на ўсім полі». Аўтар нататкі — ці не сам Янка Купала? — ухваляе гэты крок пані і піша далей: «Варта было б, каб і ў другіх мейсцах кончылася таксама», але тут жа рэзюмуе: «Сервітуты — гэта адна з найбольшых нявыгод для двара і не скажу, каб заўсёгды карысна было і для вёскі».

У гэтай жа нататцы мы маем і штрых саміх Бараўцоў той пары. «Вясна, — піша аўтар, — як і ўсюды, далася нам у знакі. Найлепей сведчаць аб гэтым паздзіраныя стрэці з вясковых пунь, тачкоў. Зямлі тут у людзей нямнога. Заработкаў таксама вялікіх няма, і яшчэ калі хто ўмеў трымаць у руках сякеру, дык так-сяк каля будоўлі зловіць рубель на патрэбу, а каторы толькі з зямлі глядзіць карысці, дык і зубы на паліцу прыходзіцца класці».

З іншых заробкаў бараўцоў аўтар называе збор камянёў. «Яшчэ зарабляюць у нас, вазячы каменне ў Мінск... Плата за воз пяць злотых, але тыя бараўскія, за камяні, злотыя ў вёску не вярталіся, асядалі ў мінскіх манапольцак».

Такімі паўстаюць Бараўцы з Купалавых часоў, магчыма, і ў пазтывым апісанні. Пра гэты момант ёсць згадка і ў вершы «Пры выпіўцы». З Бараўцоў Купала пазнаваў акалічныя хутары і вёскі. Найбліжэйшыя з іх — Белае Балота, Сіняя Вада, Раманаўка, Мачаны, Дафарэнцыя, Казіміраўка... Пра Казіміраўку (у тутэйшым вымаўленні — Казьміроўка) шмат ужо пісалася, але адну дэталю, адзін штрышок мы ўсё ж згадаем. Ён з успамінаў Васіля Дзядзюлі, бацькі майго спадарожнага.

Падлеткам ён часта бываў у Самойлавых. Там не адзін раз бачыў і Купалу. Аднойчы

* У розных крыніцах гэтае прозвішча перадаецца па-рознаму: то як Стралкоўская, то як Старжалковая.

на свае вушы чуў, як Уладэк Самойла, паказваючы гасцям на Янку, які сядзеў у садку і пра нешта гутарыў, прамовіў пажанна: «З гэтага сялянскага дзедзюка, панове, вялікі чалавек выйдзе!» І тут дарэчы сказаць колькі слоў пра Самойлавых. Гэта была, хоць і багатая, але ліберальная сям'я, спагадная да сялянаў, да мужыкоў. Стараліся, чым маглі, дапамагчы людзям. Асабліва здольным.

...Вучыўся ў Мінску ў рэальным вучылішчы Пракопчык з Пільніцы. Самойліха набірае чаго ў торбу — сала кус, вядліні і гукае таго ж Дзядзюлю. «Васільку, — кажа яна, — на, адвядзі таму бедалагу, а то з голаду яшчэ там памрэ». А Пракопчык той з беднякоў. То і ў вучылішча патрапіў праз Самойлавых. Вось да такой сям'і прыбыўся і Янка Купала. Спачатку, калі жывіў на хутары Радзькаўшчына, у свайой цёткі Садаліі, каля Мачанаў, а пасля хадзіў у Казіміраўку з Бараўцоў, насіў да Самойлавых на раду свае вершы. Гэта ж было зусім побач, усё мо якая вярста. З іншых людзей, да якіх быў тут блізка Янка Купала, называюць Ігната Гіронка з Малых Бараўцоў (была колісь паблізу Бараўцоў такая вёсачка, невялікая, хат на пяць-шэсць). То з гэтым Ігнатам паэт, паводле слоў найстарэйшага сярод бараўцоў, Міхала Лабатага, хадзіў, гутарыў, гасцяваў. Дык і не дзіва: яны ж жылі побач, былі суседзі. Самога Гіронка няма, у вайне загінуў. Але ў Дафарэнцыі жыве яго сын. То мо яму што бацька расказаў пра сваё дружбацтва з Купалам?

«Так, расказаў, — гаворыць сын Ігната Гіронка, Іван. — Але ж што мы запам'яталі! Малыя яшчэ былі, дзеці... Наш бацька рана загінуў, у сорок другім. Помню толькі, казаў, што коні разам з Купалам пасвілі. Дык Купала тыя коні мала глядзеў... Усё чытае ды піша, ці піша ды чытае. А коні ўб'юцца ў шкоду, у капусту якую, грызучь, а ён не бачыць, хоць на іх і глядзіць...»

ГАСПАДАРЫЛІ Луцвічы ў Бараўцах пяць гадоў, з 1904 да 1909. Для Янкі Купалы гэта была пара творчых узлётаў — першы надрукаваны верш, першы паэтычны зборнік «Жалейка», праца ў газеце. Але была гэта і пара адчаю, душэўнага разладу і бесперапынных пошукаў сродкаў існавання. Ён змяніў за гэты час ажно тры бровары. Усе свае засмучэнні, радасці і ўзлёты Купала звычайна дзяліў і з навакольнымі людзьмі. Праз яго бараўцы адны з першых спазналі моц і красу беларускага друкаванага паэтычнага слова.

У Бараўцах Янка Купала напісаў не толькі сваю «Адвечную песню» — твор пра сялянскую долю-нядолю, пра жыццёвы шлях мужыка ад яго нараджэння і да труны, але і шэраг лірычных вершаў. Адзін з іх — «Явар».

За пакутнай за гарою
Узнёсся явар адзінокі
І ківае галавою,
Усё ківае ў свет далёкі.

Колькі, бедны, крыўды мае!
Колькі жалю ў гальным шуме!
Хто падгледзе, усё згадае,
Усё праचे ў соннай думе.

Дата напісання гэтага верша 26 чэрвеня 1909 года. Гэта была адна з апошніх пабываў Янкі Купалы ў Бараўцах. Неўзабаве паэтава маці аблюбуе сабе на арэнду новы фальварак, і мы ўбачым нашага песняра ўжо ў Акапах. Але бараўская рэчаіснасць, яе краявіды, пейзажы, легенды будуць яшчэ доўга жывіць паэтаву фантазію і ўлівацца ў яго бессмяротныя творы.

Уладзімір СОДАЛЬ.

МУЗЕЙ М. БАГДАНОВІЧА

Імя Максіма Багдановіча, класіка беларускай літаратуры, 90 гадоў з дня нараджэння якога адзначаецца сёлета, добра вядома не толькі ў нашай краіне. Паэт жывіў у суровы, змрочны час, але гораца любіў жыццё, глыбока верыў у светлую будучыню свайго народа. Беларусь была для яго надзеяй, давала яму сілы перамагаць нягоды, натхняла на высокі творчы подзвіг.

Максім Багдановіч пражывіў кароткае жыццё, але за дзесяць гадоў свайой творчай працы паспеў зрабіць столькі для беларускай літаратуры, што імя яго па праву стала побач з імямі Янкі Купалы і Якуба Коласа. Глыбокая любоў і павага жыве ў народзе да паэзіі Максіма Багдановіча, да яго самога, як чалавека вялікага сэрца, абаяльнага, таленавітага і самаадданага. Гэту любоў і павагу выказваюць у сваіх творах многія мастакі і скульптары, паэты і кампазітары.

Вялікімі тыражамі выдадзены ў савецкі час творы беларускага класіка. Яго творчасць глыбока і ўсебакова даследуецца літаратуразнаўцамі. Вершы паэта перакладзены на рускую, украінскую, польскую, англійскую і французскую мовы. Імя паэта носіць сярэдняя школа ў Халопенічах, раённая бібліятэка ў Смалевічах, бібліятэка № 8 горада Мінска, адна з вуліц сталіцы Беларусі. У Мінску будзе адкрыты помнік М. Багдановічу, аўтарам праекта якога з'яўляецца вядомы

скульптар, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Сяргей Вакар.

Юбілею паэта было прысвечана рэспубліканскае свята паэзіі ў Мінску. Рыхтуюцца фотадакументальная і мастацкая выстаўкі.

І, безумоўна, знамянальнай падзеяй у культурным жыцці рэспублікі з'явіцца адкрыццё ў Мінску Літаратурнага музея Максіма Багдановіча. Стварэнне музея класіка беларускай літаратуры — вялікая і агульная справа ўсіх прыхільнікаў яркага таленту паэта.

Каштоўнымі для музея з'яўляюцца творы Максіма Багдановіча, кнігі пра яго, перыядычныя выданні з творами паэта і пра яго, творы мастацтва, дакументы, фатаграфіі, пісьмы, кнігі з кола чытання паэта, якія выдадзены да мая 1917 года, мэбля, рэчы побыту, якія маюць адносіны да паэта, яго часу, акружэння...

Максім Багдановіч — наш нацыянальны гонар, і таму натуральнае жаданне людзей зрабіць усё, каб будучыя наведвальнікі музея убачылі велічыннасць яго грамадзянскага і літаратурнага подзвігу, каб кожны запальваўся іскрамі высокіх Максімавых пачуццяў, у якіх бясконцае імкненне служыць свайму народу, бязмежная любоў да Радзімы, невычэрпная вера ў будучыню.

Міхась ПАЗНЯКОУ,
дырэктар Літаратурнага музея М. Багдановіча.

3 АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

У пачатку восені адкрыліся тры персанальныя мастацкія выстаўкі, прымеркаваныя да 50-годдзя іх аўтараў. Графік Юрый Тышкевіч разгарнуў сваю экспазіцыю ў залах Саюза мастакоў БССР. На лінарытах — чорна-белых і каляровых — з паэтычнай дакладнасцю ўзноўлены родныя краявіды ў розныя поры году, ідзе гаворка пра людзей і іх справы.

Тэмы сучаснасці распрацоўваюць у жывапісе Юрый Нежура і Мікалай Назаранка, чые работы экспануюцца ў Палацы мастацтва. Мікалай Назаранка ў сюжэтных карцінах часта вяртае гледча да падзей мінулай вайны, паказваючы то салдата пераможнага 1945 года ля вясенняга ручая, то пасівелага ветэрана ў святочны дзень 3 ліпеня. Юрый Нежура побач з жывапіснымі палотнамі выставіў і свае акварэлі. Па настраёвасці, па эмацыянальнаму ўздзеянню на гледачоў яны нават мелі першыства. Чысцінёй фарбаў, выразнасцю вобразаў, аўтарскай замілаванасцю ўбачаным кранаюць акварэлі. Амаль усё яны нарадзіліся ў выніку працяглых паездак мастака па Беларусі (любимыя матывы — нарочанскі край, возера Свіцязь), па краіне і за мяжу. Побач з чароўным беларускім святанкам Юрый Нежура паказвае велічныя вяршыні Каўказа, туманная Балтыка ў экспазіцыі суседнічае з яснай магутнасцю Ціхага акіяна, чысцюткі першы снег кантрастуе з вогненна-чырвоным марывам металургічных цэхаў.

НА ЗДЫМКАХ: М. НАЗАРАНКА. «Майскія дажджы»; Ю. НЕЖУРА. «Рыбацкі пасёлак».

Народнае мастацтва — невычарпальная крыніца для сучасных стваральнікаў моды. Прафесійным мадэльерам спатрэбіўся не адзін дзесятак гадоў, каб навучыцца прыёмам народных майстрых скупымі сродкамі і з малымі матэрыяльнымі выдаткамі ствараць вырабы адметныя, своеасаблівыя пры пэўнай «уніфікацыі» крою і асобных элементаў. Сённяшнія ўзоры бытавога касцюма рыхтуюцца для тыражыравання ў масавай вытворчасці. Ёю адлюстроўвае сучасны кірунак у модзе, і разам з тым у ім элементы стылю, фарбы, ўзоры народнага

адзення, у якім захаваўся эстэтычны густ не аднаго пакалення. Супрацоўнікі нядаўна створанай лабараторыі, што займаецца пытаннямі сучаснай моды, выязджаюць у экспедыцыі ў самыя розныя куткі Беларусі. Набытыя ўзоры адзення і сабраныя матэрыялы пасля аналізу юцца і знаходзяць увасабленне ў новых вырабах.

НА ЗДЫМКАХ: новыя мадэлі адзення, выкананыя ў народных традыцыях.

Фота А. ЛАБАДЫ.

БОЧКІ ДОБРЫЯ ВА ЎСЕ ЧАСЫ ПАТРЭБНЫЯ

Чаго толькі не робяць у Рылавічах з драўлянай клёпкі! Бочкі і дзежкі, сальніцы і кублы, вёдры і цэбары, маслабойкі і балеі для мыцця бялізны, для купання дзяцей.

«Дзед казаў, раней у кожнай хаце бандарылі, — гаварыў мне Пётр Корсак гадоў дзесяць назад, калі я ўпершыню апынуўся ў «сталіцы» беларускіх бондараў. — Жывіца, мёд, віно, масла, сала, хлеб, саленні — пад любы прадукт добрую бочку альбо дзяху можам зрабіць».

У гэтых словах майстра не было ні выхвалення, ні перабольшвання. Не адну тысячу кадушак і рознай драўлянай тары зрабіў ён за сваё жыццё. У яго бочках адсылалі на экспарт айчынных віны. Сам ён узнагароджваўся за майстэрства дыпламамі рэспубліканскіх і ўсесаюзных выставак.

«Бочкі добрыя ва ўсе часы патрэбныя», — казаў Пётр Васільевіч.

І вось я зноў еду ў Рылавічы.

Цяпер тут для Пінскай фабрыкі мастацкіх вырабаў бочкі вырабляюць двое. Аднаму з іх, Сцяпану Корсаку, таксама даўняму майму знаёмаму, спонілася пяцьдзесят. Бандарыць жа самастойна з васемнаццаці гадоў. Мы падлічылі, што за сваё жыццё зрабіў ён каля дзесяці тысяч бочак! Яго аднафамільцу Паўлу Корсаку пераваліла за шэсцьдзесят. Хоць і пайшоў ён на пенсію, бандарства пакідаць не мае намеру. («Сіла ў руках ёсць, дуб яшчэ не перавёўся ў нашых краях»).

Як многія ў Рылавічах, Павел Васільевіч разам з братамі, Пятром і Фёдарам, пераняў рамяство ад бацькі і дзеда. Ганарыцца, што тры яго сыны таксама навучыліся традыцыйнаму майстэрству. Васіль бандарыць у Іванаве. Міхаіл, хоць і працуе намеснікам старшыні ў калгасе «Дружба», бочкі на сваім падвор'і ўсе зрабіў уласнымі рукамі. Малодшы, Аляксандр, цяпер служыць у арміі.

— Інструментам цікавіцеся! Ды вось ён, увесь наш інструмент: рубанак, фуганак, сякера.

гзбель, нажоўка, ды свердзел... Для бочкі не ўсякае дрэва падыходзіць: на мёд — асіна, ліпа, на масла — вольха, для засолкі альбо пад віно — дуб лепш за ўсё. Ліпа, вольха расол не трымаюць... Хто лепшы бондар на сяле!.. Бадай, схадзіце да Сяргея Свірэпы, не памыліцеся. Тры браты яго таксама нядрэнныя майстры, але Сяргей з іх самы таленавіты, яго рукі ўсё могуць...

Напэўна, кожнаму з нас сустракаліся ў жыцці такія ўмельцы: за што ні возьмецца, усё атрымаецца добра, з выдумкай. Дом і надворныя пабудовы, уключаючы лазню, зрабіў ён сваімі рукамі. Нямала сем'яў у вёсцы жыве ў дамах, якія будаваў Сяргей Міхайлавіч — і цяслар, і муляр, і сталляр, і пачнік. Вось і антэна на даху незвычайнай канструкцыі.

— Антэна — гэта майго малодшага работа, ён да радыё і тэлебачання вялікую цягу мае. А вось бочкі сыны рабіць не жадаюць. Капусту-самасолку зімою ахвотна ядуць, але запэўніваюць, што бочка, маўляў, належыць гісторыі і што рамяство наша павінна на нішто сысці. А я не згодны! На зямлі без добрай бочкі не абысціся.

Прашу Сяргея Міхайлавіча паказаць майстэрню, дзе ён бандарыць, сталлярнічае. У невялікім хлэўчуку цесна ад стэноўкаў незвычайнай формы і развешаных па сценах і пад столлю дэталей, інструменту, загатоўвак. Распытаючы і слухаючы яго тлумачэнні, я зразу меў, што вынаходлівы майстар па-новаму глянуў на аперацыі, якія па традыцыі з пакалення ў пакаленне выконваліся ўручную. Многае аблягчыў і паскорыў, умела выкарыстоўваючы электрарухавік і нескладаныя прыстасаванні.

— Якія бочкі рабіць даводзілася! А ўсялякія: на пяцьдзесят, сто, дзвесце літраў і нават чан для віна на тысячу літраў. Якая больш складаная ў рабоце! Самая малая, на пяць — дзесяць літраў. Зараз не сезон, прыязджаюць крыху пазней, тады і ўбачыце бондараў нашых за справай.

А. ЗІНОЎЕУ.

НА ЗДЫМКУ: Сцяпан КОРСАК — бондар з вёскі Рылавічы.

Фота аўтара.

У ВАШУ КАЛЕКЦЫЮ

НА ГІСТАРЫЧНЫЯ СЮЖЭТЫ

Каштоўны помнік старажытнарускай літаратуры «Слова аб палку Ігаравым» знайшоў сваё адлюстраванне і ў філатэліі. У 1957 годзе ў серыі «Пісьменнікі нашай Радзімы» была выпушчана першая марка, прысвечаная гэтай твору, яе аформілі вядомыя савецкія мастакі-мініяцюрысты бацька і сын Заўялавы.

Яшчэ адна мініяцюра, прысвечаная старажытнаму помніку літаратуры, была выдадзена да 175-годдзя першага яго выдання, якое адзначалася ў 1975 годзе. На марцы змешчана адна з ілюстрацый да твора работы мастака У. Фаворскага: дружина Ігара ў паходзе.

Вядомы ўплыў «Слова аб палку Ігаравым» на стварэнне другога старажытнага помніка — «Задоншчыны», прысвечанага вялікай перамозе рускага народа пад кіраўніцтвам Дзмітрыя Данскога над татарскімі ордамі Мамая. Твор быў напісаны бранскім баярынам Сафоніем. «Задоншчыне» савецкая пошта пакуль не прысвяціла сваіх выпускаў, але аб Кулікоўскай бітве такія выпускі ёсць. Летась у краіне шырока адзначалася 600-годдзе Кулікоўскай бітвы. Гэтай падзеі была прысвечана паштовая марка. Яе афармляў мастак А. Смірноў. На мініяцюры — рэпра-

дукцыя карціны савецкага мастака А. Бубнова «Раніца на Куліковым полі», злева — адлюстраванне помніка, узведзенага на месцы бітвы ў 1850 годзе ў гонар Дзмітрыя Данскога. На марцы — памятна надпіс «600 гадоў Кулікоўскай бітвы. 1380—1980». Фонам служыць сцягі і зброя рускіх воінаў. На маскоўскім паштамце ў дзень выхаду маркі адбылося гашэнне карэспандэнцыі памятным штэмпелем. Выпушчаны таксама мастацкі канверт у сувязі з гістарычнай падзеяй.

Паштовыя мініяцюры, прысвечаныя «Слову аб палку Ігаравым» і Кулікоўскай бітве, філатэлісты рэспублікі ўключылі ў свае тэматычныя калекцыі аб Беларусі. Бо ў «Слове...» апісана бітва полацкага князя Усяслава з дружнай князёў Яраславічаў на рацэ Нямізе. А ў бітве з полчышчамі Мамая ўдзельнічалі і беларускія атрады. Палком правай рукі ў дзень бою камандаваў таленавіты военачальнік князь Андрэй Полацкі. У верасні 1980 года на Куліковым полі адбыліся ўрачыстасці, прысвечаныя 600-годдзю знамянальнай перамогі рускай зброі. У свяце прыняла ўдзел і дэлегацыя з Беларусі, прадстаўленая палачанамі.

Л. КОЛАСАУ.

ПАСЛЯ ЛЕДАВІКА

Сотні тысяч гадоў назад на нашу тэрыторыю пасунуўся сучэльны лёдавы шчыт. Ён дасягнуў поўдня Беларусі. Прайшлі тысячагоддзі, клімат пацяплеў, ледавік растаў, але пасля сябе пакінуў пясок, гальку, камяні, асколкі скал, глыбы скандынаўскага граніту... Так утварылася Беларуская града. Гэта цэлая сістэма ўзгоркаў і лагчын. Найбольш значнае ў ёй Мінскае ўзвышша, самае высокае месца на нашай увогуле раўніннай тэрыторыі.

Спецыялісты выдзяляюць тут некалькі самастойных вышыняў — Лагойскую, Дзяржынскую, Радашковіцкую, Плешчаніцкую, Лысагорскую. Апошняя знаходзіцца на стыку Мінскага і Лагойскага раёнаў.

Выходзіш з аўтобуса і адразу адчуваеш, што знаходзішся на вельмі высокім месцы. За кіламетр на ўсход — маленькая вёсачка. Пакатыя схілы і лагчыны, палосы хмызняку ў нізінах, групы дрэў — усё вельмі малаўніца.

У цёмных зарасніках — звычайная таёжная флора, уласцівая нашым ельнікам і бярозавым лясам, што з'явіліся на месцы ссечаных яловых насаджэнняў. Тут майнік, кісліца, падальшнік; лёгка здагадацца, што вясной былі дываны белага кураслепу з сінімі пралескамі. З паўночнага схілу гары спускаецца кварталная прасека, якая зарасла крапівой у рост чалавека, вятроўнікам, шчаўем, лазанічай. Унізе, у лагчыне, ляжыць асаковае балота, якое дае пачатак ручайку, што ўпадае ў адзін з невялікіх прытокаў Віліі, значыць, належыць басейну Балтыйскага мора. А не так далёка адсюль знаходзіцца рачулка, якая цякуць на ўсход, у Гайну, гэта ўжо ў Дняпроўскую сістэму — басейн Чорнага мора. Важнае водараздзелнае значэнне Мінскага ўзвышша адчуваецца тут вельмі выразна.

Характэрныя для ўзвышша і яловыя лясы, якія займаюць лагчыны або паўночныя схілы. Флора багатая: папараць, шмат пралесак, іншых раслін — «жыхароў поўначы». А побач з імі — заходнія прышэльцы: купальнік, чына гладкая, падлеснік еўрапейскі...

У дробналістых лясах зборная флора: тут і таёжныя («яловыя») віды — хвошч, ястрабок, чысцік лясны, і дугавыя расліны, якія занялі ўсе прагаліны і паляны. Дзягіль можа ўтвараць цэлыя зараснікі высокіх белых парасончыкаў на пустых сябілах-лудках.

Асабліва ўпрыгожваюць ландшафт магутныя дубы, якія стаяць асобна па схілах і ўзгорках. Відаць, яны засталіся ад былых хутарскіх сялібаў.

Адсюль, з лысагорскіх вышыняў відаць столькі, колькі за дзень не прайсці! Узгоркі згрудаліся ў выглядзе гіганцкай аглядавай пляцоўкі — стой і любуйся беларускай прыродай!

Н. КАЗЛОУСКАЯ,
кандыдат біялагічных навук.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва
ПР КП Беларусі.
Зак. 1617